

Minidokumenttien tuotantoprosessi MTV:n ajankohtaisohjelmassa

Anton Aaltio

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Medianomi

Opinnäytetyö

2023

Tiivistelmä

Tekijä(t) Anton Aaltio
Tutkinto Medianomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Minidokumenttien tuotantoprosessi MTV:n ajankohtaisohjelmassa
Sivu- ja liitesivumäärä 48 + 1
<p>Opinnäytetyön aihe on minidokumenttien tuotantoprosessi MTV Uutisten Asian ytimessä -ohjelmassa. Opinnäytetyö toteutettiin päiväkirjaseurantana kahdeksan viikon aikana syys-marras-kuussa. Seurannan aikana ideoinnista ja suunnittelusta lähtien toteutettiin yhteensä kolme minidokumenttia osaksi ajankohtaisohjelman lähetyksiä. Minidokumenteilla tarkoitetaan tässä kontekstissa 5–7 minuutin pituisia audiovisuaalisia journalistisia tuotoksia, joissa on käytetty dokumentaarisia kerronnan keinoja. Minidokumenttien teko- ja julkaisuprosessissa oli mukana toimittajan lisäksi ohjelman tuottaja, juontaja, verkkouutistoimittaja, kuvaaja, leikkaaja ja graafikko.</p> <p>Seurantajakson aikana tarkasteltiin monelta kantilta ammatillisia vaatimuksia ja etiikkaa dokumentaarista sisältöä tehdessä sekä verrattiin minidokumentin tuotantoprosessin eri vaiheita journalistisen prosessin vaiheisiin. Päiväkirjamerkinnoissa päähuomio kiinnittyi toimittajan ratkaisuihin ideoinnissa, haastattelussa, kuvauksissa ja leikkaamossa. Päiväkirjamerkintöihin perustuvissa viikkoanalyseissa puolestaan keskeistä oli pohdinta tietoperustan avulla muun muassa käsikirjoittamisen roolista dokumentaarisisessa journalismissa. Prosessien aikana kävi myös ilmi, että toimittajan rooliin integroituu myös ohjaajan rooli, jonka merkitystä opinnäytetyössä tarkastellaan. Opinnäytetyössä havainnollistetaan, minkälaisia lähestymistapoja dokumentaarisen sisällön tekemiseen on, ja minkälaisilla eri tasoilla sillä pyritään vaikuttamaan katsojaan.</p> <p>Opinnäytetyöstä selviää, että minidokumenttien tekeminen vaatii tekijältään ymmärrystä audiovisuaalisen sisällön perustavanlaatuisesta tehtävästä vastaanottajien keskuudessa. Dokumentaarisen sisällön yksi keskeisimpiä tarkoituksia on saada katsojassa aikaan tunnereaktio, joka parhaimmillaan myös lisää katsojan ymmärrystä ja tietämystä maailmasta. Minidokumentin teko-prosessiin tarvitaan riittävästi aikaa, selkeä suunnitelma sekä taiteellisia ratkaisuita.</p>
Asiasanat MTV Uutiset, Asian ytimessä, dokumentti, audiovisuaalisuus, journalismi

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lähtötilanteen kuvaus.....	3
3	Seurantajakson raportointi viikkoanalyyseineen	5
3.1	Seurantaviikko 1: 25.9–29.9	5
3.2	Seurantaviikko 2: 2.10–8.10	11
3.3	Seurantaviikko 3: 9–13.10	17
3.4	Seurantaviikko 4: 23.10–27.10	21
3.5	Seurantaviikko 5: 30.10–3.11	27
3.6	Seurantaviikko 6: 5–11.11	31
3.7	Seurantaviikko 7: 13–17.11	35
3.8	Seurantaviikko 8: 18–22.11	40
4	Pohdinta	44
	Lähteet.....	47
	Liitteet	49
	Liitteet: Asian ytimessä -minidokumentit	49
	Liite 1: Asian ytimessä -minidokumentti: Ei vapaapäiviä	49
	Liite 2: Asian ytimessä -minidokumentti: Sähköautoilun vallankumous	49
	Liite 3: Asian ytimessä -minidokumentti: Viimein oma itseni	49

1 Johdanto

Opinnäytetyössäni suunnittelin ja toteutin minidokumentteja ajankohtaisohjelmaan. Olin mukana toimittajana MTV:n Asian ytimessä -ohjelman tuotantotiimissä noin kahden kuukauden ajan. Työskentelen MTV Uutisilla toimittajana, mutta ensisijainen työtehtäväni ennen opinnäytetyöprosessia on ollut sisällön tuottaminen verkkoympäristöön, eikä minulla ollut aiempaa kokemusta ajankohtaisohjelman tekemisestä. Tämä opinnäytetyö oli siis itselleni ennen kaikkea erinomainen tilaisuus kehittyä toimittajana.

Tein päiväkirjamerkintöjä viitenä päivänä viikossa kahdeksan viikon seurantajakson aikana. Päiväkirjamerkinnöissäni kuvasin minidokumenttien tuotantoprosessin etenemistä yksityiskohtaisesti ja käytännönläheisesti. Lähtötilanteessa syyskuun lopulla minidokumenttien aiheita ei ollut vielä alustavaa ideointia enempää päätetty. Marraskuun lopulla kolme minidokumenttiani on julkaistu MTV:n Asian ytimessä -ohjelmassa sekä muissa MTV:n kanavissa.

Päiväkirjamerkintöihin perustuviissa viikkoanalyseissäni pureduin viikon aikana esille nousseisiin pohdintoihin ja havaintoihin tietoperustan avulla. Hyödynsin opinnäytetyöni viikkoanalyseissä kirjallisuutta muun muassa mediasta, journalismista, tv-tuotannosta, elokuvatuotannosta ja dokumentin käsikirjoittamisesta.

Journalistisilla prosesseilla on tapana edetä sysäyksissä, ja myös tässä tapauksessa tuotantoprosessi eteni joinakin viikkoina selkeästi enemmän kuin toisina. Pohdinkin tässä opinnäytetyössä tietoperustan avulla myös muun muassa journalistisen prosessin eri vaiheiden vaatimuksia ja toteutumista minidokumentin tuotantoprosessissa.

Havainnollistin mahdollisimman selkeästi myös, kuinka paljon ja minkälaista työtä laadukkaan minidokumentin tekeminen vaatii. Seurantani aikana perehdyin eri prosessin vaiheisiin ideoinnista julkaisuun sekä sisällön jatkojalostuksen optimointiin. Halusin erityisesti syventää ammattitaitoani tiedon hankinnassa, haastateltavien löytämisessä ja haastattelutekniikassa, jotka toimivat pohjana laadukkaan audiovisuaalisen kokonaisuuden rakentamisen parissa. Ylemmällä tasolla minua kiehoi dokumentaarisen sisällön suhde journalismiin ja sen lainalaisuuksiin; minkälaisia taiteellisia vapauksia sisällön dokumentaarisuus vapauttaa käyttöni ja voiko taiteellisuutta käyttää journalistisesta laadusta tinkimättä?

Ohjelman tuotantotiimi koostui useiden eri työtehtävien ammattilaisista, mikä mahdollisti keskittymisen omaan työskentelyyn. Esimerkiksi kuvaajan, editoijan ja graafikon työroolit kuuluvat joissakin tapauksessa kaikki toimittajalle, mikä usein heikentää työn lopputuloksen laatua. Merkittävä osa minidokumenttien valmistumisesta olikin yhteistyö ohjelman vastaavan tuottajan, editoijan, graafikon,

kuvaajan, lähetystoimittajan sekä verkkotoimittajan kanssa. Tämän lisäksi sisällön julkaisun koordinaatio MTV:n eri osastojen kanssa julkaisupäivänä ja sen jälkeen oli oleellinen osa prosessia.

MTV on Suomen suurin kaupallinen televisiokanava, mutta minidokumentit näkyvänä ja suunniteltuna osana uutisbrändiä ovat ainakin toistaiseksi vain marginaalinen osa sisältöjä. Uskon, että prosessistani minidokumenttien parissa on hyötyä myös työnantajalleni, sillä tietotaitoni tämän formaatin mahdollisuuksien suhteen ovat karttuneet viimeisten viikkojen aikana.

Käytännössä opinnäytetyön tietoperustassa pohdin sitä, mitä taitoja minidokumenttia tekevältä toimittajalta vaaditaan. 2020-luvulla yksi journalismin tekemistä vahvimmin ohjaavista tekijöistä on prosessin nopeus, joten käsittelin viikkoanalyysissäni konkreettisesti sitä, kuinka paljon aikaa laadukkaan minidokumentin eri työvaiheet vaativat. Peilasin samalla minidokumentin tuotantoprosessin eri vaiheita journalistisen prosessin eri vaiheisiin ja pyrin samalla havainnollistamaan, minkälaisia taitoja tv-kelpoisen lyhyen dokumentin tuottaminen ja toimittaminen vaatii.

Minidokumentin tuotantoprosessi poikkeaa paitsi perinteisestä kirjoittavan toimittajan journalistisesta prosessista myös tv-toimittajan työnkuvasta. Journalistista dokumentaarista sisältöä luodessa täytyy samalla olla myös yhtä lailla ohjaajan ja käsikirjoittajan roolissa, mitä harvoin toimittajalta vaaditaan. Tietoperustaan nojaamalla kiinnitin huomiotani siihen, millä tavoilla tarinallisen audiovisuaalisuuden läsnäolo journalistisessa prosessissa lisää työtä sen eri vaiheissa.

Prosessin jälkeen arvioin onnistumistani niin toimittajan, ohjaajan kuin käsikirjoittajankin näkökulmasta. Minidokumentin tekoprosessissa oli vaikeaa erotella näitä osa-alueita toisistaan, sillä kaikkien roolien kaikki valinnat vaikuttavat lopputulokseen. Kiteytettynä voisi onnistumisen mittareina pitää sitä, kuinka eheä ja formaattina tunnistettava audiovisuaalinen kokonaisuus lopputuotos oli. En kuitenkaan keskittynyt opinnäytetyössäni lainkaan teknisiin yksityiskohtiin esimerkiksi kuvaamisessa tai editoinnissa. Jätin rajauksen ja tavoitteiden ulkopuolelle myös julkaisukontekstiin sekä näkyvyyteen liittyvät seikat.

2 Lähtötilanteen kuvaus

Olen työskennellyt MTV Uutisilla videotoimittajan työnimikkeellä viimeisen noin kolmen vuoden ajan. Ensisijaisiin työtehtäviini kuuluu videomuotoisen sisällön tuottaminen niin MTV:n verkkoalustoille kuin lineaaritelevision MTV:n eri uutis- ja ajankohtaisohjelmiin. Videotoimittajan tulee osata kuvaaminen ja videoeditointi, mutta käytännössä ne ovat vain pieni osa omaa työnkuvaani. Edellä mainittuja seikkoja tärkeämpää on laaja-alainen ymmärrys siitä, millä työkaluilla ja aineksilla journalistista sisältöä ylipäätään pystytään tekemään liikkuvan kuvan muotoon. Mikä sisältö on paitsi hyödyllistä myös kiinnostavaa? Mitä lisäarvoa video tuo kirjoitettuun tekstiin? Miten suhtautua kameraan ja esiintyä luontevan kiinnostavasti? Kyky vastata tilannekohtaisesti näihin kysymyksiin ja sopeutua käytännössä erilaisiin pulmiin määrittävät kokemukseni mukaan osaamisen videotoimittajan työssä.

Itseäni kiinnostaa työssäni erityisesti reportaasimaisen videosisällön tuottaminen monikanavaisesti. Innostun projekteista, joita saan olla toteuttamassa itseohjautuvasti ideoinnista julkaisuun saakka. Ammatillisen kehittymiseni myötä suuntautumiseni on painottunut yhä vahvemmin feature-henkisiin sisältöihin, joissa pääsee esille myös oma persoonani sekä kädenjälkeni tuotantoprosessissa. Julkaisualustana televisio on alusta lähtien kiehtonut minua eniten – erityisesti ajankohtaisohjelmaformaattissa.

Yhdeksi vaihtoehtoiseksi metodiksi videotyöskentelyssäni on muodostunut niin sanottu minidokumentti, joka usein pyrkii kuvaamaan käsiteltävää aihetta ennemminkin ilmiönä kuin pelkkänä tietoa välittävänä uutisena. Hyvin toteutettuna minidokumentti on lyhyen kestonensa vuoksi kuluttajaystävällinen ja samalla eri ulottuvuuksiensa vuoksi ajatuksia ja tunteita herättävä toteutusmuoto. Ajattelinkin, että minidokumentti on tämän hetken vahvin kilpailija niin tavanomaiselle television uutisreportaasille kuin perinteiselle dokumenttielokuvallakin.

Näiden pohdintojeni ja osaamistaustani myötä aloin kypsyttämään ajatusta siitä, voisiko toiminnallinen opinnäytetyöni koskea minidokumenttien tuotantoprosessia. Aluksi tarkoitukseni oli tuottaa MTV:lle oma minidokumenttisarja, jonka toteuttamiseen sainkin kesällä jo vihreää valoa toimituspäälliköltä. Samaan aikaan MTV:n Asian ytimessä -ohjelman tuottaja oli tehnyt syyskaudelle omaa suunnitelmaansa, jonka uudistuksiin kuului sattumoisin minidokumenttien tuominen mukaan ohjelman brändiin ja sisältöihin. Luonteva ratkaisu oli yhdistää voimat Asian ytimessä -ohjelman kanssa.

Työtehtäviini ohjelmaa tekevänä toimittajana kuuluu kahden tai kolmen minidokumentin tekeminen sekä muut toimittajan tehtävät osana ohjelman tuotantotiimiä.

Tämä projekti on mainio tilaisuus tarkastella minidokumenttien tekemistä eri työvaiheiden ja niihin vaadittavien osaamisen ja resurssien kannalta. Uskon myös, että joku minidokumenttien tekemisestä kiinnostunut voi tulevaisuudessa hyötyä tästä opinnäytetyöstäni. Samalla opinnäytetyö voi toimia eräänlaisena läpivalaisuna journalistisen prosessin eri vaiheille, mikä voisi toimia apuna myös yleisön keskuudessa kasvaneeseen luottamuspulaan mediaa kohtaan.

Keskeisiä konkreettisia työtehtäviäni minidokumenttien tuotantoprosessissa on muun muassa aiheen valinta, ideointi, haastateltavien valinta ja hankinta, kuvauksien organisointi, haastattelu, raakaeditointi ja lopputuotoksen jalostus niin Asian ytimessä -ohjelmaan kuin muihinkin MTV:n kanaviin ja ohjelmiin. Uskon omaavani minidokumenttien tekemiseen vaadittavat taidot, mutta keskeistä tässä prosessissa on kehittyä entisestään audiovisuaalisen ja dokumentaarisen kerronnan tuottamisessa ja toteuttamisessa. Lisäksi uskon oppivani paljon minidokumentin tuotantoprosessin eri vaiheista, kuten oikeanlaisesta haastattelutekniikasta sekä käsikirjoittamisesta perinteisempään journalistiseen juttuun verrattuna.

Arvioisin lähtötasoni olevan suureksi osaksi ”taitava suoriutuja”. Minulla on jo usean vuoden kokemus tv-työskentelystä sekä MTV:n toimintatavoista ja rakenteista. Kokemukseni ja saamani palautteen perusteella suoriutumiseni on erityisesti tämänkaltaisissa toteutuksissa ollut jatkuvasti työtehtävien vaatimuksien tasolla. Toisaalta varmasti vielä jotkin ominaisuuteni esimerkiksi nopeasti muuttuvissa tilanteissa ovat vielä aloittelevan toimijan tasolla. Tavoitteenani on kuitenkin projektin jälkeen täyttää jo joitakin tunnusmerkkejä ”kokeneen asiantuntijan” osaamiskuvauksesta – tai vähintäänkin hankkia työkaluja siihen, että joskus se olisi mahdollista. Kokenut asiantuntija pystyy esimerkiksi kehittämään työtehtävissä vaadittavia toimintamalleja.

3 Seurantajakson raportointi viikkoanalyysineen

Alkuperäinen suunnitelmani oli toteuttaa seurantajakso 25.9–17.11 välisenä aikana. Sairastumiseni vuoksi seurantajakso piteni hiukan, ja viimeinen päiväkirjamerkintä oli keskiviikkona 22.11.

3.1 Seurantaviikko 1: 25.9–29.9

Maanantai 25.9.2023

Seurantajakso alkoi aiheiden valinnalla, suunnittelulla ja ideoinnilla. Olimme tuottajan kanssa käyneet jo loppukesästä läpi alustavia aihe-ehdotuksiani. Alun perin minidokumenttiprojektissani halusin keskittyä tavalla tai toisella köyhyyteen ja riistotyöhön Suomessa. Tämä kuulosti tuottajan mielestä yhtenä aiheena sopivalta myös Asian ytimessä -ohjelmaan. Hän vakuuttui erityisesti ideastani haastatella ruokalähettiä, joiden heikoista työehdoista ja palkoista on uutisoitu viime vuosina paljon, mutta ei juurikaan syventävinä televisioreportaaseina. Totesimme, että aihe voi olla haastava toteuttaa minidokumentin muotoon, mutta yrittämisen arvoinen.

Käytinkin projektin alkajaisiksi aikaa aiheeseen perehtymiseen ja itselleni ominaiseen pohdiskeluun. Mietin, mitä lisäarvoa minidokumentti toisi aiheesta aiemmin kirjoitettuihin juttuihin. Luin aiheesta aiemmin tehtyjä juttuja läpi ja pohdin, mitä itse vielä olen lukijana tai katsojana jäänyt kaipaamaan. Juttuja läpi käydessäni minulle hahmottui yhä vahvemmin se, että omilla kasvoillaan harva ruokalähetti sanoisi pahaa sanaa työnantajastaan. Yllättävän monessa jutussa haastattelun antanut ruokalähetti kuitenkin puhui suorastaan ylistävään sävyyn työstään. Esimerkiksi Yle teki vuonna 2020 minidokumentin Perjantai-ohjelmaansa ruokalähetistä, joka kertoi rakastavansa työtään. Yhdeksän minuutin aikana ainoastaan hiukan sivuttiin ruokalähettiläiden puutteellisia työehtoja.

Lähtötilanteessa oloni juttuaiheesta onkin hiukan ristiriitainen. Entä jos päädyinkin tekemään jälleen yhden kriitikkömän jutun lisää? Kirjoitin ranskalaisilla viivoilla ylös ajatuksiani, jotka muistuttavat minua siitä, mitä yhteiskunnallisia asioita haluan tässä minidokumentissa käsitellä.

- Alustatalouden ongelmat
- Maahanmuuttajien kotoutuminen ja ihmisoikeudet
- Yhteiskuntaluokat

Päivän ohjelmaan kuului myös lyhyt epävirallinen koulutussessio. Edellisellä viikolla olin Asian ytimessä -ohjelman verkkotoimittajana, joka tarkoittaa minidokumentin sisältöjen purkamista ja jalostamista sekä MTV Uutisten verkkosivuille että sosiaalisen median kanaviin. Ohjelman ja työroolien

rakennetta on täksi syksyksi muutettu hiukan aiemmasta, joten olin ollut ensimmäisissä uudistetuissa verkkotoimittajan vuoroissa. Kävimme läpi tämän viikon Asian ytimessä -verkkotoimittajan kanssa, miten jaksossa esitettävän minidokumentin sisältöä ja aihepiiriä saisi mahdollisimman tehokkaasti ajallisiin resursseihin nähden käsiteltyä verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa. Myös sosiaalisen median tuottaja osallistui lyhyesti keskusteluun ja sovimme hänen kanssaan, että osasto luo yhdenmukaisen ilmeen grafiikoineen kaikille Asian ytimessä -ohjelman syksyn aikana ilmestyville minidokumenteille, jotka julkaistaan myös sosiaalisen median kanavissa.

Tiistai 26.9.2023

Projekti eteni aikataulusuunnittelulla ja kahden muun minidokumentin aiheiden ideoinnilla. Tuottaja oli aiemmin ehdottanut, että ottaisimme yhdeksi minidokumentin aiheeksi sähköautoilun, joten lisäsin ylös pari alustavaa vaihtoehtoa, miten tätä aihetta voitaisiin tuoda esille minidokumentin muodossa. Yhdellä tai kahdella kuvauspäivällä on hyvin vaikeaa saada havainnollistettua konkreettisesti ja visuaalisesti sähköauton arkipäiväisen käytön sujuvuutta tai sujumattomuutta. Jotta aiheesta saisi kiinnostavan, pitäisi siis löytää tapaus, joka tavalla tai toisella poikkeaa tavanomaisesta sähköautoilun käyttökehiksestä. Tuottajan alkuperäisessä ehdotuksessa oli visiona etsiä juttua varten matkusteleva perhe, jolla on käytössään kaksi sähköautoa, mikä on ilmeisesti vielä kohdalaisen harvinaista Suomessa. Tästä kulmasta en kuitenkaan heti keksinyt suoranaisesti toimivaa toteutustapaa kuvallisesta näkökulmasta. Sen sijaan pohdin muun muassa, löytyisiköhän sähköautolla ajavaa - esimerkiksi kerrostalossa asuvaa - henkilöä, jolla ei ole omaa latauspaikkaa. Mitenhän arki sähköautolla sujuu silloin? Entä löytyisiköhän henkilöä, joka on vaihtanut takaisin polttomoottoriautoiluun sähköautosta?

Alustavassa aikataulusuunnitelmassa ensimmäinen kuvauspäivä voisi olla jo viikolla 40 esimerkiksi ruokalähettiläisaiheesta, mikäli sopiva haastateltava löytyy. Julkaisujakso ja muut kuvauspäivät pitää tuottajan kanssa vielä sopia erikseen.

Keskiviikko 27.9.2023

Kävimme tuottajan kanssa läpi aikatauluja. Hän ehdotti sähköautoaihetta lokakuun viimeiseen Asian ytimessä -jaksoon, eli keskiviikolle 25.10. Sovimme tuon ajankohdan ja aloin hahmottelemaan toteutustapaa. Katsoin hänen laittamansa linkin Facebookin "Sähköautot – nyt!" -nimiseen ryhmään, jossa hän oli kysynyt kahden sähköauton omaavien perheiden mahdollisuuksia haastatteluun. Aihe oli herättänyt yllättävänkin vilkasta keskustelua kommenttikentässä siitä, onko kahden sähköauton omaavassa perheessä ylipäättään edes jutun aihetta. Kommentteja oli yhteensä 68, joista sain lisää ajatuksia erilaisiin vaihtoehtoisiin tulokulmiin. Niistä alla minidokumentin aiheeksi mielestäni potentiaalisimmat:

”Meillä 40 tkm/v kahdella sähköautolla. Auringollakin ladataan. Lapset 3 ja 7 v. Lapissa käydään perheenä 4 x vuodessa. Ei mitään ongelmaa eikä mitään syytä pitää polttimoottoria..”

”Meillä on 5 lasta ja 2 sähköautoa. Kävin kesällä 3 lapsen ja siskoni kanssa autolla Pärnussakin. Voisin lähteä vaikka Eurooppaa kiertämään sähköautolla.”

”Meillä on 4 lasta. 4,5 vuotta on ollut sähköauto, välillä oli vuoden verran kaksikin ja nyt on reilu vuosi menty taas yhdellä autolla, kun myin Miin äidilleni. 4 kuukauden päästä tulee taas toinen sähköauto talouteen. Ajeltu on ilman ongelmia pitkin-poikin Suomea, Ruotsia, Norjaa, Viroa ja Latviaa. Yhteensä joku 150000 km on tullut autojen mittareihin tähän mennessä meidän käytössä.”

”Meidän perheessä ainoa bensan hajusta tykkäävä on lapsi, joka ajoi ajoharjoittelun ja inssin täys-sähköllä.”

Tämänkaltaisten kommenttien perusteella totesin, että sähköautoilu on monille sähköautoilijoille itselleen itsestäänselvyys, eikä esimerkiksi latauspaikkojen väljyys tai hinta huoleta enää käyttäjiä pidemmälläkään matkoilla. Eniten inspiroiduin kommentista, joka koski autokoulun suorittamista sähköautolla. Pohdin, saisikohan siitä näkökulmasta jotakin aikaiseksi. Jätin aiheen kuitenkin vielä hautumaan, sillä sopiva toteutustapa ja journalistinen kärki on minulle edelleen hiukan hämärän peitossa.

Torstai 28.9.2023

Päivän kunnianhimoisena tavoitteena oli löytää ruokalähettdokumenttiin haastateltava, eli ruokalähetti. Laitoin ensin Instagramin kautta ilmoituksen seuraajilleni, että etsin juttuani varten haastateltavaksi henkilöä, joka on työkseen ruokalähetti. Yksi tuttuni vastasi julkaisuuni ja kertoi tuntevansa yhden ruokalähetin, jonka nimen otin talteen, mikäli sille tulee tarvetta.

Tämän jälkeen jalkauduin Ainoa-kauppakeskukseen Espoon Tapiolassa. Menin ensin lähelle pysäköintialuetta, johon uskoin lähettien jättävän auton sen ajaksi, kun he hakevat ruuan ravintolasta kuljetusta varten. Noin 15 minuutin aikana valitsemastani kohdasta käveli kaksi lähettiä, jotka kantoivat mukanaan kassia Woltin logolla.

En miettinyt kovin tarkasti etukäteen, mitä sanoisin ja kysyisin. Päädyin pysäyttämään lähetit kysymällä, voisinko kysyä heiltä nopeasti yhden kysymyksen ja tiedustelin, puhuvatko he suomea vai englantia. Molemmat kertoivat ymmärtävänsä vain englantia. Esittelin itseni siis englanniksi ja kerroin, että olen tekemässä lyhytdokumenttia ruokalähettien työstä. Kumpikin sanoi aluksi, että voisi mahdollisesti antaa minulle haastattelun aiheesta. Kun kysyin yhteystietoja sopiakseni heidän kanssaan tarkemmin haastattelusta, molemmat sanoivat olevansa kiireisiä ja jatkoivat matkaa.

Vaihdoin paikkaa kauppakeskuksen sisälle, jossa menin ravintolamaailman läheisyyteen. Lähestyin hissiä odottanutta Wolt-lähettiä ja kävin saman keskustelun kuin aiemman kahden lähetin kanssa. Hän antoi minulle puhelinnumeron ja kertoi hissimatkan aikana tekevänsä töitä ruokalähetinä seitsemänä päivänä viikossa suurin piirtein kellon ympäri. Hän sanoi mielellään antavansa haastattelun kameralle töidensä lomassa. Lupasin hänelle, että palaan asiaan.

Olin tyytyväinen edistymiseeni päivän aikana. Todella harvoin tulee kirjaimellisesti etsittyä haastateltavaa tällä tavalla, jos niin kutsuttuja katugallupeja ei oteta huomioon. On myös mielenkiintoista huomata itsestäni, kuinka vaivaannuttavalta tuntemattomien ihmisten lähestyminen edelleen saattaa tuntua, lukuisista tekemistäni haastatteluista huolimatta. Yhden ruokalähetin lupautuminen haastatteluun kuitenkin lisäsi itseluottamustani aiheen parissa.

Perjantai 29.9.2023

Tarkoitukseni oli ottaa yhteyttä potentiaaliin haastateltaviin sähköautoaiheessa. Ennen sitä kysyin vielä tuottajan näkemystä siihen, mitä erityisesti haluaisimme kyseisessä minidokumentissa tuoda esille. Suunnitelmiin olikin tullut pieni muutos, sillä Asian ytimessä -ohjelmassa on luvassa loka-kuun aikana toinenkin sähköautoaihe. Näin ollen totesimme, että on järkevämpää siirtää minidokumentti ruokalähetistä keskiviikolle 25.10 ja puolestaan minidokumentti sähköautoista marraskuun puolelle.

Molempien aiheiden edistämiseen sain suhteellisen vapaat kädet. Tuottajalla oli sähköautoaiheeseen ehdotus haastatella erästä julkisuudesta tuttua autointoilijaa, joka omistaa sähköauton. Kyseinen henkilö oli minulle entuudestaan tuntematon, joten käytin aikaa perehtyäkseni siihen, millä kullalla jutun hänestä voisi toteuttaa. En kuitenkaan keksinyt kiinnostavaa ja terävää toteutustapaa tästäkään näkökulmasta, joten päädyin siirtämään aiheen edistämistä ensi viikkoon. Tuntuu, että sähköautoaihe on jäänyt hiukan junnaamaan paikoilleen, joten siihen täytyy ensi viikolla yhdessä tuottajan kanssa valita selkeä lähestymiskulma.

Viikkoanalyysi 1

Opinnäytetyön ensimmäisellä viikolla en odotetusti saanut kovin paljon vielä konkretiaa projektiini. Tehtäväni liittyivät enimmäkseen journalistisen työprosessin ensimmäisiin, mutta välttämättömiin askeliin: Ideointiin ja suunnitteluun.

Ideointi on jutun muodosta riippumatta journalistisen työprosessin ensimmäinen vaihe. Journalistinen prosessi saattaa alkaa jopa mielikuvista, ja erityisesti alkuvaiheessa on tärkeää antaa ajatuk-

sien tehdä luovaa työtään. Olennaista kuitenkin on, että assosiaatiot ja haja-ajatukset johtavat yhtenäiseen muotoon, jossa ne pystytään esittämään selkeänä journalistisena kysymyksenä tai ilmiönä. (Jaakkola 2013, 60.)

Sähköautoaiheessa prosessi hiukan takkuilee jo ideoinnin kohdalla, kun taas ruokalähettiaihe etenee hyvässä vauhdissa. Tähän saattaa olla hyvin yksinkertainen syy. Ruokalähettiaiheesta innostuneena olen käynyt siitä viikon aikana lukuisia arkisia keskusteluja perheeni, kollegoideni, ystäväni ja tuttujeni kanssa. Sähköautoaiheessa puolestani olen yksin koettanut ratkoa eteen tulleita pulmia ja haasteita.

Uskon, että pienistä keskusteluissa esille nousevista yksityiskohdista saattaa tulla joissakin tapauksissa jopa journalistisen kokonaisuuden ydin. Vähintäänkin ne usein ohjaavat ajattelua työprosessissa tietoisesti tai tiedostamatta johonkin tiettyyn suuntaan. Muiden kanssa ideointi on usein tärkeä osa työprosessia, ja ideoita kannattaa pyöritellä myös eri taustaisten ja -mielisten kanssa (Jaakkola 2013, 67).

Kuten todettua, minidokumenteistani selkeästi pisimmällä tällä hetkellä olen ruokalähettiaiheessa, jossa ideoinnin ja suunnittelun lisäksi olen kerännyt jo paljon jutun tekemiseen tarvittavaa tietoa sekä löytänyt haastateltavan. Jaakkolan esittämässä teoriassa journalistisessa prosessissa on kuusi vaihetta (Jaakkola 2013, 61), joista olen tässä aiheessa jo edennyt kohtaan kaksi, tiedonhankintaan.

Toisaalta tiedonhankinta on mukana vahvasti jo ideointivaiheessa ja vastaavasti myös myöhemmissä prosessin vaiheissa (Jaakkola 2013, 65).

Etenemistä on syytä tarkastella myös audiovisuaalisen prosessin näkökulmasta, sillä sen huomioiminen tuo paljon lisää ulottuvuuksia prosessiin. Kummassakin edistämässäni minidokumentin aiheessa audiovisuaalisuus ja uutiskärki ovat kulkeneet ideoinnin ja suunnittelun vaiheessa käsi kädessä.

Audiovisuaalisen käsikirjoittajan tulisi pystyä jo ideointivaiheessa perustelemaan itselleen, miksi yleisö tarvitsee tuotoksen valitussa muodossa (Aaltonen 2019, 17). Samassa tulisi määritellä tavoite sille, mihin audiovisuaalisella sisällöllä pyritään (Aaltonen 2019, 18). Pääpiirteittäin tiedän vastauksen näihin kysymyksiin, mutta niihin on syytä perehtyä tarkemmin prosessissani jo pian. Esimerkiksi minidokumenttien tunnemaailmaa ja haluttuja reaktioita yleisössä en osaa vielä tässä vaiheessa määritellä, vaikka ideointi onkin jo pitkällä.

Totesin pariinkin otteeseen viikon päiväkirjamerkinnöissäni, että on paras jättää eteen tullut pulma tai kysymys vielä hautumaan ja siirtää ratkaisujen tekemistä toiselle päivälle. Kiireisissä tapauksissa tämä ei ole tietenkään mahdollista – usein nopeassa toimittajan työssä kyseinen ajatus on suorastaan utopistinen. Yksi keskeisimmistä toimintamalleistani kaikessa journalistisessa työssä kuitenkin on tällainen ”muhimistaktiikka”, aina kun se vain suinkin on mahdollista.

Myös Jaakkola tuo esille, ettei luovassa työssä pakottamalla pääse pitkälle. Yksi hyvä idea saattaa vaatia ensin kymmeniä huonoja ideoita. Jaakkola kehottaa myös toimittajaa luottamaan vaitoonsa. (Jaakkola 2013, 74.)

Tässä prosessin vaiheessa yön yli nukkuminen ennen päätöksen tekemistä on vielä mahdollista, joten mielestäni lopputuloksenkin kannalta tämä mahdollisuus on kannattanut hyödyntää.

Panin merkille myös, että muutenkin ideoinnin ja suunnittelun vaiheessa työtunteja on hyvin vaikea rajata. Ideoita saattaa tulla missä tahansa ja milloin tahansa. Kehitettävää työtavoissani on vielä pienienkin ideoiden murusten kirjoittaminen muistiin. Monesti idea saattaa kadota mielestä yhtä nopeasti kuin se on tullutkin.

Tämän tuo esille myös Jaakkola, jonka mukaan toimittaja on käytännössä aina töissä. Toimittajalla on oltava oma metodinsa ideoiden talteen ottamiseen jokaisessa tilanteessa – vaikkapa keskellä yötä. (Jaakkola 2013, 74.)

Hyvät ideat syntyvätkin usein juuri silloin, kun niitä ei aktiivisesti koeta synnyttää – esimerkiksi lenkipolulla tai siivotessa (Lintuja & Valkama 2009, 169). Tämän vuoksi olenkin pyrkinyt pilkkomaan päivärytmiäni esimerkiksi juuri yllä mainituilla aktiviteeteillä.

Viikon jälkeen on paikallaan pohtia, olisiko ollut tehokkaampi tapa jo ottaa yhteyttä potentiaalsiin haastateltaviin sähköautoaiheessa. Sillä tavalla olisin mahdollisesti jo voinut saada uusien ideoiden lisäksi sovittua haastattelunkin. Toisaalta hätiköinnillä saattaa sulkea itseltään pois mahdollisuuden parempaan vaihtoehtoon, jos on liian varhain lukittautunut valitsemaansa toteutustapaan.

Eryteisesti dokumentin tuotantoprosessissa aiheen kriittinen tarkastelu vaatii erityistä tarkkuutta ja pohdintaa. Päätökset vievät aikaa ja niiden takana on pystyttävä seisomaan. (Saksala 2008, 68-69.)

3.2 Seurantaviikko 2: 2.10–8.10

Maanantai 2.10

Päivän tavoitteena oli edistää sähköautoaihetta sekä luoda muutama konkreettinen ajatus siihen, mistä aiheesta kolmas minidokumentti voisi olla. Tähän pohdin ideoita niiden teemojen pohjalta, jotka mielestäni sopisivat Asian ytimessä -ohjelmaan ja joita on vaikeaa tai jopa mahdotonta toteuttaa tiukalla aikataululla ja löyhällä suunnittelulla. Samalla niiden tulisi olla ajankohtaisia ja näkökulmiltaan jollakin tapaa tuoreita. Näitä tunnusmerkkejä täyttäviä teemoja ovat mielestäni muun muassa maahanmuutto, keskittymisvaikeudet ja opiskelijoiden toimeentulo.

Mieleeni tuli aiemmin syksyllä lähipiiristäni saamani juttuvinkki. Henkilö lähipiiristäni oli kertonut minulle Suomeen muutamia vuosia sitten muuttaneesta henkilöstä, jolla on ollut suuria vaikeuksia saada Suomen kansalaisuus. Kansalaisuuden viimein saatuaan seuraavaksi ongelmaksi on osoittautunut hänen tyttärensä saaminen Suomeen. Ystäväni oli kuullut tästä tapauksesta kampaajaltaan, joka on kyseisen kansalaisuutta hakevan henkilön kumppani.

Ensireaktioni aiheeseen oli kiinnostunut, mutta olin jostakin syystä ajatellut, että aiheesta voi olla vaikeaa saada audiovisuaalisesti toimivaa. Aiheita ideoidessani otin kuitenkin tämän uudelleen mietintääni, ja hahmottelin eri toteutustapoja, minkä tuloksena olin lopulta suorastaan vakuuttunut, että tämä on kolmannen minidokumentin aiheeni. Ystäväni oli myös omasta aloitteestaan jo kysynyt kampaajaltaan, voisinko mahdollisesti haastatella heitä, mihin hän oli saanut myöntävän vastauksen.

Hyvin ajankohtainen aihe mediassa nyt syksyllä on ollut opiskelijoiden mielenilmaukset hallituksen tukilinjauksia vastaan. Mielenpitoita jakanut ja keskustelua herättänyt aihe on ollut uutisissa esillä monipuolisesti, mutta minidokumentti esimerkiksi jonkun opiskelijan niukasta arjesta voisi olla eri lailla puhutteleva kuin tähän saakka tehdyt jutut. En löytänyt ideoinnissani tarpeeksi resonoivaa lähestymiskulmaa aiheeseen, joten päätin jättää aiheen vielä mietintämyssyyni.

Lisäksi ideoin viime viikolla itselleni ylös kirjaamaani juttuideaani siitä, minkälaista on yliopisto-opiskelu henkilöllä, jolla on jonkinlaisia keskittymisvaikeuksia. Millä tavalla yhteiskunta ja koulutusjärjestelmä tukee heitä esimerkiksi lisäajan myöntämisessä? Tästä aiheesta en ole nähnyt puhuttavan ainakaan liiaksi. Päätin jättää tämänkin juttuidean kuitenkin vielä varastoon, mikäli ensisijainen juttuideani kolmanneksi minidokumentiksi ei toteudukaan.

Sähköautoaiheessa päätin edetä siten, että etsin haastatteluun maaseudulla asuvan perheen, joka omistaa kaksi sähköautoa. Tein listan potentiaalisimmista henkilöistä niiden tietojen pohjalta, jotka olin tuottajalta ja Facebook-ryhmästä saanut.

Mielestäni päivä oli tuottoisa. Viikonlopun yli muhineet, osittain jumiutuneetkin ajatukset konkreetisoituivat selkeiksi suunnitelmiksi. Huomaan ideoinnissani tapahtuneen kehitystä jo tässä vaiheessa ja löytäneeni itselleni sopivan metodin asioiden edistämiseksi.

Tiistai 3.10

Agendana oli sopia loppuviikolle ensimmäinen kuvauspäivä ruokalähetin haastattelua varten ja edistää aihetta laajemmin. Laitoin hänelle WhatsAppilla viestin, jossa tiedustelin, milloin hänelle sopisi parhaiten ottaa minut ja kuvaaja kyytiinsä. Sovimme kuvauksien ajankohdaksi perjantai-aamupäivän.

Kuvauspäivän sopiminen sujui tässä tapauksessa suhteellisen helposti. Ruokalähetti toivotti meidät tervetulleeksi kyytiinsä minä päivänä ja kellonaikana tahansa. Tämä ei ole lainkaan itsestäänselvyys haastatteluja sopiessa, ja oman kokemukseni mukaan haastatteluajankohtien koordinointi haastateltavan ja kuvaajan kanssa vaatii usein paljonkin joustoa ja kompromisseja. Haastateltavalle sopi minun ja kuvaajan läsnäolo niin kauan kuin on tarpeen, mikä helpottaa tekemistämme aiheessa, jossa kuvallisuus on ensisijaisen tärkeää. Varasin tätä kuvaussessiota varten varmuuden vuoksi yhteensä neljä tuntia. Sain tätä keikkaa varten kuvaajan, jolla on paljon kokemusta reportaasien ja minidokumenttien teosta, mikä on myös edellytys onnistumiselle.

Hahmottelin alustavasti myös, mikä on kyseisen dokumentin kärki. Tein alustavaa ideointia muun muassa minidokumentin nimestä. Sen lisäksi suunnittelin, minkälaisella kulmalla aihetta käsiteltäisiin paitsi kyseisessä Asian ytimessä -ohjelman jaksossa myös MTV Uutisten verkkosivuilla. Tällainen ideointi on jo tässä vaiheessa mielestäni tärkeää, sillä se ohjaa kaikkea tekemistäni kuvauksissa, editoinnissa ja muussa aiheen käsittelyssä tästä eteenpäin.

Keskiviikko 4.10

Tein viestien välityksellä ruokalähetin kanssa pienen taustahaastattelun, jonka tarkoituksena oli saada käsitystä hänen työkuvastaan ja arjestaan. Kysyin muun muassa hänen työmääristään ja palkkatasostaan. Vaikka kysymykset ovat asiallisia ja keskeisessä roolissa jutussa, pyrin asettelemaan kysymykseni mahdollisimman kunnioittavasti, ettei haastateltava tuntisi oloaan epämuakavaksi. Jostakin syystä tämä tuntui itselleni hiukan vaikealtakin, mutta haastateltava vastaili kysymyksiin kattavasti ja tuntui kertovan tilanteestaan mielellään.

Sähköautoaiheen parissa lähestyin viesteillä neljää potentiaalista haastateltavaa. Tiedustelin heidän yhteystietojaan kysyäkseen heiltä puhelimitse lisätietoja lähipäivien aikana. Erityisesti minua kiinnostaa heidän asuinpaikkansa, sillä minidokumenttia varten haluaisin haastateltavan perheen

asuvan mieluusti maaseudulla. Joka tapauksessa kaikkien näiden henkilöiden arki kahden sähköauton kanssa saattaisi olla mielenkiintoista sisältöä jatkokulmiksi verkkojuttuihin, vaikka kukaan näistä ei minidokumenttiin välttämättä lopulta olisikaan paras vaihtoehto.

Tuottaja vinkkasi minulle vielä saamansa viestin eräältä perheeltä, joka toistaiseksi vaikuttaisi sopivimmalta minidokumenttiin, mutta asuu muutaman tunnin ajomatkan päässä kaupunkiseudulta. Olimme tuottajan kanssa yhtä mieltä siitä, että kyseinen perhe sopisi mainiosti juttuun. Hän sanoi selvittävänsä seuraavaksi resurssien näkökulmasta mahdollisuuksia lähteä pidemmälle keikalle.

Torstai 5.10

Keskityin pelkästään ruokalähettiaiheeseen ja käytin aikaa haastatteluun valmistautumiseen. Kirjoitin ylös yli 25 kysymystä, joihin olisin kiinnostunut saamaan vastauksen. Tavallisessa haastattelutilanteessa mieltäni valmiiksi huomattavasti pienemmän määrän kysymyksiä. Sen lisäksi niitä olisi myös syytä jollakin tapaa pohjustaa ja kehystää. Nyt tavoitteenani on kuitenkin saada haastateltavalta mahdollisimman paljon ja autenttisia vastauksia reaktioineen, joten kysymyksien kannattaa olla avoimia.

Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kirjoitin ylös kaiken, mikä minua kiinnostaa kyseisessä henkilössä ja aiheessa. Kirjoitin ylös tarkoituksella myös ”tyhmiäkin” kysymyksiä. Valmistelin kysymyksiä myös siten, että ne olisivat mahdollisimman keskustelunomaisia. Pyrin siihen, että kysymykseni eivät tuntuisi haastattelukysymyksiltä. Tämän vuoksi tarkoitukseni on, etten ota muistiinpanoja kuvauksiin mukaan lainkaan. Suunnitelmani on ohjata keskustelua tarvittaessa tiettyjen aiheiden ympärille, mutta lähtökohtaisesti se saa edetä niin sanotusti omalla painollaan.

Oman haasteensa prosessiin jokaiseen vaiheeseen tuo se, ettei haastateltava puhu tai ymmärrä laisinkaan suomen kieltä. Haastatteluun valmistautumisessani se näkyi siten, että ulkoa opettelua on jonkin verran. Keskustelun sujuvoittamiseksi esimerkiksi keskeinen sanasto mielestäni kannattaa iskostaa selkärankaan. Samaan aikaan täytyy myös muistaa englanniksi käännettynä yllä mainitut seikat, kuten kysymyksien asettelu avoimiksi ja tarkentavat kysymykset saamiini vastuksiin.

Kävimme myös läpi kuvaajan kanssa kuvaussuunnitelmaa. Sovimme muun muassa siitä, milloin hän kuvaa materiaalia talteen auton takapenkiltä. Päätimme myös muiden kameroiden käytöstä, eli kahdesta autoon asennettavasta GoPro-kamerasta sekä dronesta. Tärkeintä tässä palaverissa oli, että kumpikin on samalla sivulla siitä, minkälaista materiaalia kuvauksilta halutaan ja kuinka paljon.

Oloni kuvauksien suhteen on hyvin luottavainen. Loppujen lopuksi oma roolini on oikeastaan helppo: Ohjata haastateltavaa puhumaan kiinnostavasti kiinnostavista asioista. Olen myös ehtinyt

tehdä aiheesta selkeästi tavanomaista kattavamman taustatyön, joten olen valmis reagoimaan erilaisiin keskustelussa esille nouseviin teemoihin.

Perjantai 6.10

Tapasimme aamulla Espoon Tapiolassa kauppakeskus Ainoassa kuvaajan ja haastateltavan ruokalähetin kanssa. Haastattelun tekeminen tuntui alusta lähtien helpolta ja luonnolliselta. Tämän mahdollisti sekä haastateltavan innokkuus ja yhteistyökyky sekä kuvaajan ammattitaito. Tärkeää lienee myös se, että olin itse valmistautunut tilanteeseen hyvin ja prosessoinut aihetta perusteellisesti. Käytännössä se näkyi siten, että olin alusta saakka rauhallinen, eikä minun tarvinnut missään vaiheessa huolehtia siitä, tuleeko haastattelusta riittävän hyvä, tai muistella valmistelemiani kysymyksiäni. Keskityin aidosti seuraamaan jokaista hetkeä ja tilannetta sellaisena kuin ne olivat. Usein - osaksi oman epävarmuuteni, mutta myös kustannustehokkuuden vuoksi - saattaisin mennä ainakin mielessäni jo haastattelutilanteessa asioiden edelle optimoidakseni kiinnostavan ja käyttökelpoisen sisällön.

Olimme ruokalähetin mukana muutaman tunnin, minkä kuvaaja otti talteen lähes kokonaisuudessaan. Olen vakuuttunut siitä, että kiinnostavaa materiaalia on suorastaan liikaa, mutta luonnollisesti se on positiivinen ongelma.

Tämä haastattelu oli minulle innostavin ja opettavaisin pitkään aikaan. Uskon kehittyneeni haastateltavan kuuntelemisessa ja ymmärtämisessä. Opin myös esiintymistä enemmän omana itsenäni kuin toimittajan roolissa. Oivalsin, että toimittajan roolin ei välttämättä tarvitse aina olla niin tärkeä tai jäykkä vakavammissakaan aiheissa.

Viikkoanalyysi 2

Toisella seurantaviikolla pääsin pääpiirteittäin tavoitteisiini, joista tärkein oli ensimmäisen kuvauspäivän toteuttaminen. Koen olevani suhteellisen hyvin "aikataulussa" myös sähköautoaiheessa, jossa useisiin potentiaaliin haastateltaviin on jo otettu yhteyttä. Olen luottavainen myös kolmannen minidokumentin suhteen, vaikka konkreettista ja lopullista suunnitelmaa sen suhteen ei vielä olekaan tehty.

Tällä viikolla keskeinen teema oli haastatteluun valmistautuminen sekä haastattelutilanteessa toimiminen. Olen tottunut valmistautumaan haastatteluun hyvin rajallisella aikataululla. Kiireisessä uutistyyössä harvoin on aikaa taustahaastatteluun tai perusteellisempaan aiheeseen perehtymiseen. Ainakin omalla kohdallani laajempi ymmärrys käsiteltävästä ilmiöstä kuitenkin muodostuu ajan kanssa. Olennaista on aiheen yksityisen ja yleisen tason merkityksien hahmottaminen ja linkittäminen toisiinsa.

Dokumenteissa tärkeä lähtökohta onkin juuri informaation ja samastumisen keskinäinen suhde. Perinteisemmän tv-reportaasin lähtökohtana on usein informaatio, jonka päälle halutaan dokumentissa rakentaa ikään kuin toinen kerros. Tätä kutsutaan tunnefaktaksi, jossa kyse on tutkimustiedon jakamisen sijaan ymmärryksen laajentamisesta. (Saksala 2008, 22-23.)

Koenkin, että tämänkaltaisessa dokumentaarisisessa ja hitaammassa sisällössä toimintatapani tukevat onnistumista hyvin. Malttamattomampi toimittaja saattaisi olla hankaluuksissa aikaa vievässä kerronnan tyyliässä jo ideointi- ja tiedonhankintavaiheessa, mutta viimeistään haastattelutilanteessa.

Koska dokumenteissa ei useinkaan haeta niin sanottua kovaa uutista, sisällön arvo löytyy yksityiskohdista, kuten haastateltavan reaktioista, tavoista tai kuvailuista. Tämän vuoksi onkin tärkeää kysyä myös kysymyksiä, joilla ei välttämättä suoraan saa kiinnostavaa sisältöä, mutta jotka johdattelevat niiden äärelle. Erityisesti pitkässä haastattelussa kannattaa aloittaa helpoilla kysymyksillä, joilla saa haastateltavan olon mukavaksi ja turvalliseksi (Lintula & Valkama 2009, 191). Myös käyttämäni ”tyhmät kysymykset” voivat olla tarpeen, kun halutaan varmistaa väärinymmärryksiltä välttyminen (Lintula & Valkama 2009, 193).

Lisämausteensa tämänkaltaiseen feature-journalismiin tuo se, että lopulta onnistumisen määrittää moni muu asia kuin pelkästään itse aiheen tai haastateltavan kiinnostavuus. Audiovisuaalisissa toteutuksissa se vaatii kuvien, äänien, käsikirjoituksen ja sisällön saumatonta yhteispeliä.

Keskiössä on draaman kaari, jonka alun ja lopun välille on saatava syntymään jännite. Dokumentin tulee purkaa jännitettä askel askeleelta esimerkiksi vastailemalla pikkuhiljaa katsojassa heränneisiin kysymyksiin. Kokonaisuutta kannattaa jaksottaa tempovaihteluilla ja yllätyksillä. (Aaltonen 2019, 58-59.)

Minidokumenteissa toimittajan rooliin integroituu myös kaksi muuta roolia, mikä aiheuttaa rutkasti lisätöitä prosessin jokaisessa vaiheessa. Heti ideointivaiheen alussa on pohdittava kokonaisuutta myös ohjaajan näkökulmasta.

Saksala toteaa, että dokumenttielokuvissa tekijästä käytetään nimeä ohjaaja. Journalistisissa dokumentaarisisissa toteutuksissa toimittaja onkin usein samalla ohjaaja. Toimittaja-ohjaajan tehtäviä ovat muun muassa aiheen taustoittaminen ja rajaaminen, käsikirjoituksen laatiminen, haastattelijan ideointi, toteutus ja ohjaaminen sekä leikkauskäsikirjoituksen tekeminen. (Saksala 2008, 49-50.)

Lisäksi toimittajan tulee olla myös käsikirjoittaja. Käsikirjoittaminen on tavallaan tuttua kaikille toimittajille, ja esimerkiksi tv-uutisissa käsikirjoittamisen taito on edellytys jutun julkaisulle. Toisin kui-

tenkin kuin perinteisemmissä konsepteissa, minidokumenttien tuotantoprosessissa se on yksi ensimmäisistä asioista, joita nähdäkseni tulee pohtia. Tätä käsikirjoituksen ensimmäistä vaihetta kutsutaan nimellä synopsis (Saksala 2008, 88).

Jonkinlainen käsikirjoitus pitää olla ainakin ajatuksen tasolla tehtynä jo aiheen valinnan kohdalla, jotta voi perustella itselleen, miksi kyseisestä aiheesta pitäisi tehdä juuri dokumentti – esimerkiksi reportaasin sijaan.

Dokumentti voi olla reportaasimainen, mutta usein se mahdollistaa enemmän voimakasta luovaa tulkintaa ja valikoivaa panosta. Dokumentti lajityyppinä mahdollistaa myös kannanottamisen yhteiskunnallisiin ongelmiin. (Kuutti 2012, 30.)

Kuvaustilanteessa puolestaan todennäköisesti jonkin verran päivitetty käsikirjoitus ohjaa tekemistä. Editointivaiheessa käsikirjoitus voi olla hyvinkin erilainen kuin ideointi- ja kuvausvaiheessa, mutta jokainen vaihe on mielestäni yhtä oleellinen.

Saksalan teoriassa käsikirjoittamisessa on ohjelmasuunnittelun prosessissa synopsisin jälkeen vielä kolme tunnistettavaa vaihetta; synopsisista laajempi treatment, kuvauskäsikirjoitus sekä leikkauksikirjoitus. (Saksala 2008, 88-89.)

Aaltonen nostaa esille, että käsikirjoituksessa sisällöllisesti suotava tapa edetä on yksityisestä yleiseen tasoon, jolloin näkökulma laajenee dokumentin aikana (Aaltonen 2019, 47).

Haastattelutekniikka vaihtelee toimittajalla eri tilanteissa ja muovautuvat henkilökohtaisien metodien mukaan, mutta dokumentaarista sisältöä tehdessä sille on tietyt tunnistettavat vaatimukset. Toimittajan täytyy pyrkiä siihen, että asiat myös havainnollistetaan ja näytetään sen sijaan, että ne vain kerrottaisiin (Saksala 2008, 121). Tällöin uskottavuutta lisää se, että toimittaja ei turhaan kuulu tai näy, ellei sille ole erityistä perustetta (Saksala 2008, 120).

Viikon tehtävissäni olen erityisen tyytyväinen siihen, että uskalsin luottaa omiin visioihini ja tehdä asiat omilla tavoillani. Olen konsultoinut paljon ihmisiä tuotantoprosessin aikana, millä olen saanut vankan pohjan jutun rakentamiselle. Mielestäni on kuitenkin tärkeää tunnistaa se, kuinka paljon kannattaa antaa muiden näkemyksien vaikuttaa päätöksiin ja suuntaan prosessissa.

3.3 Seurantaviikko 3: 9–13.10

Maanantai 9.10, tiistai 10.10 & keskiviikko 11.10

Heräsin uuteen viikkoon flunssaisena, mutta onnekseni viikon suunnitelmani olisi muutenkin ollut lähinnä omatoimista materiaalien läpikäyntiä sekä haastattelujen sopimista. Tavoitteenani on viikon aikana saada tehtyä raaka leikkauskäsikirjoitus ruokalähettiaiheelle sekä edistää aiheen laajentamista muihin MTV:n kanaviin. Lisäksi tavoitteena on sopia sähköautoaiheeseen haastateltava.

Aloitin maanantain siis edellisviikon perjantaina otettujen haastattelu- ja kuvausmateriaalien purkamisella. Raakamateriaalia oli yhteensä useita tunteja neljässä eri kamerassa. Tekniikkani oli käydä läpi kuvaajan taltioima raakamateriaali alusta loppuun, sillä käytännössä missä tahansa kohdassa saattaisi olla jokin käyttökelpoinen ääni tai kuva. Tiesin sisällöllisesti kiinnostavia ja olennaisia yksityiskohtia olevan kaikkialla, joten tämä vaihe prosessissa oli syytä tehdä huolella.

Käytännössä ensimmäinen askel oli ymmärtää mahdollisimman paljon haastattelun sisällöstä, ettei vahingossa mitään tärkeää jää huomaamatta. Puhuimme haastattelussa samaa kieltä, englantia, mutta hyvin erilaisilla aksenteilla. Koetin kuunnella materiaalia siten, ettei yksikään haastateltavan lause jäisi minulle epäselväksi. Tämä osoittautui luultua vaikeammaksi tehtäväksi, jonka suhteen täytyi hiukan joustaa niissä kohdissa, jotka eivät välttämättä ole minidokumentin keskiössä.

Pyrin kuitenkin käymään raakamateriaalin läpi satasien, eli haastateltavan vastauksien ja toteamuksien pohjalta niin tarkasti, ettei niiden näkökulmasta materiaalia tarvitse enää kahlata toista kertaa läpi. Konkreettisesti tämä tarkoitti sitä, että merkitsin vähänkin potentiaaliset kohdat ylös aikakoodeilla ja litteroin sisällön samalla aikakoodien yhteyteen. Näissä kohdissa kuitenkin pyrin jo saamaan selvää haastateltavan kommentteista jokaista sanaa myöten, sillä lopulliseen versioon päätyvien kohtauksien kohdalla kääntäminen olisi edessä joka tapauksessa tekstittämistä varten.

Koska olin päättänyt, että käyn koko materiaalin vain kertaalleen läpi, oli minulla oltava käsitys siitä, minkälaista sisältöä kannattaa poimia talteen. Selkeä visio on, että laadukkaalla kuvamateriaalilla saa näytettyä sen, millaista ruokalähetin työ on ja minkälaisessa ympäristössä se tapahtuu. Tehtäväni onkin tuoda haastattelumateriaalista esille se, miten kyseinen henkilö suhtautuu työhönsä ruokalähtetinä. Tästä materiaalista olisi hyvä saada mahdollisimman paljon sellaista materiaalia, joka yksityisen tason lisäksi heijastelee kyseistä ilmiötä myös yleiselle tasolle.

Aikakoodimerkintöjä tuli yhteensä noin 25, joiden sisältö on kaikkineen suurin piirtein 35 minuuttia. Karsimista pitää siis vielä tehdä rutkasti, sillä minidokumentin lopullinen pituus saa olla korkeintaan seitsemän minuuttia. Kirjoitin samalla muistiin myös materiaalissa esiin tulleita faktoja, jotka saattavat olla tärkeitä, mutta jotka eivät välttämättä ole toimivia haastateltavan suusta. Editointivaiheessa

onkin pohdittava, minkä verran minidokumentissa käytetään sisällön tukena esimerkiksi tekstiä korvaamassa juontoja, joita pyritään välttämään täysin tässä toteutuksessa.

Keskiviikkona siirryin käymään materiaalia läpi kuvituksen näkökulmasta. Pohdin samalla, minkälaiset kuvat puhuisivat puolestaan siinä määrin, ettei samaa asiaa tarvitsisi erikseen ikään kuin vahvistaa haastateltavan sanomana. Hahmottelin myös, minkälaisilla kuvituksilla minidokumentissa siirrytään tilanteesta tai osiosta toiseen. Toinen tarkastelukulma oli se, minkälaisia kuvituksia on käytettävissä niin sanotuksi kuvituskuvaksi haastattelukohtien päälle. Tämänkaltaiset ratkaisut vaikuttavat merkittävästi siihen, minkälaisilla tunne- ja informaatioaalloilla kokonaisuus etenee missäkin vaiheissa.

Viikko on edennyt olosuhteisiin nähden mielestäni hyvin. Materiaalin läpikäyminen vaati erityistä kärsivällisyyttä, mutta oli inspiroiva työvaihe, jota usein ei pääse journalistisessa työssä näin perusteellisesti tekemään. Tässä vaiheessa huomaa hyvin konkreettisesti sen, kuinka myös ohjaajan rooli on työprosessissa läsnä toimittajan roolin lisäksi.

Torstai 12.10

Seuraava työvaihe ruokalähettiläprosessissa oli luonnostella minidokumentin leikkauskäsikirjoitusta ja rakennetta alkuvuokosta kasaamieni materiaalien pohjalta. Hahmottelin kokonaisuutta heti alkuun siten, että haastateltava kävisi ikään kuin vuoropuhelua aiheen yksityisen ja yleisen tason välillä. Sisältövalinnoissani ykköskriteerinäni on autenttisuus haastateltavan persoonasta sekä näkemyksistä niin yleisellä kuin yksityiselläkin tasolla. Yhtä tärkeää on sisällön rajaaminen niihin teemoihin, mitä kyseisellä minidokumentilla halutaan välittää. Minidokumentissa jokainen sekunti tulisi hyödyntää, eikä varaa sivuraiteille juurikaan ole. Toisaalta yhtä lailla toistoa on vältettävä, jos haluaa pitää katsojan mielenkiinnon yllä.

Mielestäni onnistunut minidokumentti herättää katsojassa ajatusten lisäksi kysymyksiä. Taitavasti tehdyssä minidokumentissa näiden kahden reaktion suhde on tasapainossa – ajatuksia pitäisi syntyä enemmän kuin kysymyksiä. Dilemmaksi muodostuukin se, miten päästä katsojien päin sisään. Pyrin ratkomaan tätä ajankohtaisuuden ja käytännönläheisyyden kautta. Pohdin, mikä minua aiheessa juuri nyt kiinnostaa ja asetin itseni ohjelman kohderyhmän joukkoon.

Raakaleikkauskäsikirjoituksesta tuli vielä liian pitkä ja mielestäni sekavahko. Tässä vaiheessa itseleni on kuitenkin tärkeintä, että minulla on vastaukset kolmeen kysymykseen.

- Mistä minidokumentti alkaa?
- Mihin minidokumentti päättyy?

- Mikä on minidokumentin otsikko?

Perjantai 13.10

Tarkoitukseni oli sopia viimein haastattelu sähköautoaiheeseen, joka on alustavasti suunniteltu esitettäväksi ohjelmassa marraskuun alkupuolella. Tuottajan kanssa käymässäni keskustelussa aiheen edistämiseksi ilmeni vielä mutka, sillä potentiaalisin ja haastatteluun jo suostunut maaseudulla asuva perhe osoittautui resurssien ja ajankäytön kannalta liian kaukaiseksi kohteeksi. Päädymme siihen, että etsimme haastateltavan hiukan lähempää, jotta kuvaukset on mahdollista hoidtaa matkoineen yhden päivän aikana.

Palasin jälleen etsimään lisätietoa haastateltavista, jotka olivat viikkoja sitten ilmoittautuneet tuottajalle Facebook-ryhmässä ja viesteillä. Lähtökohtaisesti etsin haastateltavaa itäisen Suomen alueelta, sillä siellä latausverkosto on väljempi kuin esimerkiksi Länsi-Suomessa.

Yhtään tuntomerkkejä täyttävää haastateltavaa ei kuitenkaan rajaamaltamme alueelta löytynyt. Pohdin, mitä voisin tehdä itse paremmin edistääkseni aihetta, joka on tuntunut junnaavan paikoillaan parin viikon ajan. Olimme tuottajan kanssa samaa mieltä siitä, että aiheesta saa taatusti perustellun ja ajankohtaisen minidokumentin, vaikka kaikki haluamamme kriteerit haastateltavan perheen tilanteesta eivät täytyisikään. Ratkaisu oli siis laskea rima. Päätimme, että sovin ensi viikolla jonkun listaamistani henkilöistä haastattelua varten.

Lisäksi ideoin ruokalähettdokumentin äänimaailmaa ja kasasin MTV:n käyttämästä musiikkipanasta valmiiksi muutamia vaihtoehtoja editointia varten.

Viikkoanalyysi 3

Kolmannella seurantaviikolla pääpaino oli raakamateriaalien purkamisessa ja käsikirjoituksen ideoinnissa. Tässä työvaiheessa mielestäni näkyi toistaiseksi selkeimmin ero ”tavalliseen” journalistiseen prosessiin verrattuna. Toimittajan rooli muuttui enemmän ohjaajan rooliksi. Taiteellista ja visuaalista näkemystä tarvitaan eri tavalla kuin uutisjuttua tai -reportaasia tehdessä, sillä katsoja on vastaanottavaisempi merkitseville yksityiskohdille, ja sanomaa on mielenkiinnon säilyttämiseksi upotettava myös rivien väleihin. Informaatio on ikään kuin sujautettava mukaan tunnereaktion kanssa samaan pakettiin.

Eryteisesti juuri ajankohtaisohjelmille onkin tunnuksenomaista paljastava realismi, joka pyrkii totuuden löytämisen lisäksi retoriseen tarkkuuteen. (Elfving & Pajala 2011, 121.)

Dokumentaarisille sisällöille on muodostunut myös tv-historian aikana omanlaisensa auktoriteetti. Dokumentaarisella metodilla on pitkät perinteet yhteiskunnallisiin epäkohtiin tarttujana. (Elfving &

Pajala 2011, 115.) Usein nykypäivänäkin dokumentit herättävät enemmän keskustelua kuin samasta aiheesta tehdyt tavanomaisemmat uutisjutut.

Sekä journalistinen työ että dokumentaarisen sisällön ohjaaminen vaativat käsikirjoittamisen taitoa. Ilman käsikirjoitusta ei synny minkäänlaista sisältöä, mutta määrällisesti ja ajallisesti käsikirjoittamisen vaiheeseen panostamisen tarve vaihtelee merkittävästi. Joissakin yksinkertaisissa ja suoraviivaisissa prosesseissa käsikirjoittaminen saattaa tapahtua tekijän päässä esimerkiksi juttua editoidessa. Suuri osa aiemmin tekemistäni journalistisista tuotoksistani on syntynyt tällä tavalla. Pitkemmässä uutisreportaaseissa puolestaan olen tottunut tekemään prosessin alussa yhden leikkauksen käsikirjoituksen, josta käy ilmi sisällön verbaalinen rakenne – esimerkiksi sisällön moodit saattavat syntyä tehdessä samalla ja enimmäkseen improvisoimalla.

Moodilla tarkoitetaan dokumentin tapaa tai tapoja taltioida todellisuutta ja kuvattavaa aihetta. Moodi kuvaa genren käsitettä laajemmin kerronnan strategioita. (Elfving & Pajala 2011, 13.)

Kun sisällössä on enemmän tunnefaktoja ja ulottuvuuksia, käsikirjoittaminen moodeineen muuttuukin ratkaisevaksi tekijäksi. Tällöin tulee myös ottaa huomioon sisällön rakenne eri tavalla. Uutismaisessa reportaasissa yksinkertainen kaava on usein toimiva ja samalla kustannustehokas, mutta dokumentaarisessa sisällössä huolellisesta käsikirjoituksista eri prosessin vaiheissa ei voi tinkiä.

Käsikirjoittaja Jouko Aaltonen korostaa, että käsikirjoituksessa kaikista tärkeintä on puhutteleva alku. Hänen mukaansa rakenne kannattaa muodostaa niin, että sisällön keskeisin asia kerrotaan viipylemättä. Hän myös kehottaa luottamaan katsojan päättelykykyyn, jotta olennaisetkin tiedot pystyttäisiin mahdollisuuksien mukaan ilmaisemaan epäsuorasti. (Aaltonen 2019, 136.)

Toimivan alun jälkeen seuraavaksi tärkein asia on se, että jokaisella omalla ajallisesti tai paikallisesti rajatulla tilanteella – eli kohtauksella – on oma tarkoituksensa. Aaltonen kuvailee kohtausta ilman pääajatusta tarpeettomaksi. (Aaltonen 2019, 138.)

Rakenteellisesti minidokumentti voi mielestäni toteuttaa itseään vapaammin kuin esimerkiksi elokuva. Elokuvakerronnan tutkijan Ola Olssonin mukaan kuitenkin kaikissa hyvissä dramaturgioissa pätee sama kuuden kohdan malli, joka koostuu alkusysäyksestä, esittelystä, syventämisestä, ristiriidan kärjistyisestä, ratkaisusta ja häivytyksestä (Aaltonen 2019, 82).

Käsikirjoitusta rakentaessa oli tärkeää pohtia myös valintoja, jotka on pystyttävä journalistisesti perustelemaan itselleen sekä yleisölle. Ruokalähettiaiheessa kriittinen keskustelu rakentuu yhden yrityksen ympärille, jolloin on erityisesti vaalittava objektiivisuuden ja hyvän maun arvoja. Tärkeintä

onkin faktoissa pysyminen – sanotaan ja väitetään ainoastaan sellaista, joka todistetusti pitää paikkansa. Journalistin ohjeiden mukaan katsojilla on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu (JSN 2014).

Audiovisuaalista kokonaisuutta tehdessä on myös kiinnitettävä erityistä huomiota journalistin ohjeiden kohtaan 11: ” Yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta. Myöskään kuvaa tai ääntä ei saa käyttää harhaanjohtavasti.” (JSN 2014.)

MTV Uutisten sisäisessä Pelikirjassa mainitaan, että tv-uutisoinnissa ja -ajankohtaisohjelmissä keskeisiin tehtäviin kuuluu paitsi nostaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ilmiöitä ja puheenaiheita myös kertoa, miksi ne ovat merkityksellisiä (MTV Uutiset 2020, 11.)

Toisaalta on toimittajan tehtävä myös ottaa huomioon se, minkälaisia vaikutuksia haastattelun antamisella saattaa olla haastateltavalle. Esimerkiksi julkinen palkanmaksajansa kommentointi tai kritisointi voi olla epäedullista joissakin tapauksissa. Haastateltavani ruokalähettiaiheessa teki tehtävästäni kuitenkin helppoa, sillä hänellä oli valmiina perustelut näkemyksilleen. Hän ei myöskään yrittänyt maalittaa yksittäistä tahoa epäkohtien vuoksi, vaan kertoi niistä neutraalisti omien kokemuksiansa kautta. Lisäksi hän kertoi toiminnastaan itsenäisenä yrittäjänä, joten haastateltavan asema työssään ei voi vaarantua hänen antamiensa kommenttien vuoksi.

Jaakkolan (2013, 61) kuvauksessa journalistisen työprosessin vaiheista ei löydy mainintaa käsikirjoituksen tekemisestä. Journalistisessa tuotantoprosessissa tämä onkin nähdäkseni yksi merkittävimmistä eroista audiovisuaalisen sisällön ja painetun tekstin välillä. Dokumentaarista sisältöä tehdessä käsikirjoituksen rakentaminen on aikaa vievä työvaihe, jonka huolella tekeminen on yhtä tärkeää kuin huolella editoiminen.

3.4 Seurantaviikko 4: 23.10–27.10

Maanantai 23.10

Päivän työtehtävänäni oli jalostaa raakakäsikirjoituksesta valmis leikkauskäsikirjoitus editointia varten. Raakakäsikirjoituksella viitataan seurantaviikolla 3 tekemääni alustavaan leikkauskäsikirjoitukseen. Huomasin heti alussa, että aiemmin tekemästäni viimeistelemättömästä leikkauskäsikirjoituksesta oli valtava hyöty tätä päivää varten. Tuosta käsikirjoituksesta oli helppo nyt tunnistaa ja poimia sellaiset teemat, jotka muodostaisivat minidokumentin rakenteen. Yllättävän hankalan pohdinnan aiheeksi osoittautui se, minkä kohdan valitsisin alkuun herättämään katsojan kiinnostuksen. Tuottaja antoi minulle käsikirjoituksen rakentamiseen hiukan ohimennen yksinkertaisen ja vanhan

vinkin: ”Sydän → aivot → sydän”. Tämä osoittautui kullanarvoiseksi muistisäännöksi, joka auttoi minua ratkaisevan paljon tuskailussani alun kanssa ja sai palaset loksautamaan kohdilleen. Sääntö viittaa television voimaan vedota katsojan tunteisiin, joten sillä kannattaa aloittaa ja lopettaa. Siinä välissä on paras paikka vastata katsojan tiedonjanoon.

Usein tv-juttu sisältää juontoja, jotka kuljettavat sisällön alusta loppuun. Juonnot auttavat käsikirjoituksen rakentamisessa, mutta kuten jo aiemmin todettua, tässä tapauksessa käsikirjoitus koostuu pelkästään haastateltavan kommentteista ja vastauksista. Tekstigrafiikkaa on kuitenkin suotavaakin käyttää maltillisesti, joten päätin käyttää kolmessa kohdassa tekstiplansseja. Niiden merkitys on kaksiulotteinen: Välittää oleellista informaatiota, jota ei sisällössä haastateltavan sanomana tule ilmi sekä rytmittää minidokumentin etenemistä antamalla katsojalle hengähdystauon ja aikaa ajattelemiseen. Käsikirjoitus ei kuitenkaan sisältänyt merkintöjä muun muassa kuvituksista, mutta alustava käsitys niiden käyttämisestä oli hahmottunut päässäni. Käsikirjoituksen kasattuani hyväksytin sen tuottajalla, jonka jälkeen tilasin graafikolta tekstiplanssit.

Tiistai 24.10

Tärkeä työpäivä alkoi varhain aamulla ja päättyi myöhään illalla kestäen yhteensä noin 14 tuntia.

Tavoitteena oli saada editoitua minidokumentti valmiiksi yhteistyönä editoijan kanssa, mikä lopulta onnistuikin. Päivän muita työtehtäviämme olivat parinkymmenen sekunnin mittainen ohjelman jaksokohtaisen mainoksen, eli ”lähetyspuffin” tekeminen MTV:n markkinointikanaviin sekä lyhyen ”puffijutun” tekeminen minidokumentin materiaalista seuraavan aamun Huomenta Suomen uutisia varten.

Lounaaseen mennessä olimme saaneet kasaan minidokumentin rungon, eli leikkauskäsikirjoituksen mukaisen sisällön, mutta vielä lähes kokonaan kuvittamattomana ja editoimattomana. Tässä vaiheessa olimme kuitenkin todellisuudessa jo paljon tätä pidemmällä: Runkoa kasaillessamme teimme samalla kuvitussuunnitelmaa, jotta minidokumentti etenisi alusta loppuun myös visuaalisesti kiinnostavasti ja johdonmukaisesti. Oman aikansa vei alkuvaiheessa myös editoijan oma tutustumisensa materiaaliin, vaikka se minulle olikin jo läpikotaisin tuttu.

Iltapäivällä teimme lähetyspuffin, jonka jälkeen aloimme edetä kohta kohdalta minidokumentin editoinnissa eteenpäin. Strategiamme oli hioa jokainen kohta alusta lähtien valmiiksi ennen siirtymistä seuraavaan kohtaan. Tämä vaihe editoinnissa vaati molemmilta erityistä kärsivällisyyttä sekä omistautumista sille, että saamme materiaalista kaiken mahdollisen potentiaalin käytettyä. Pyrimme jatkuvasti olemaan kriittisiä myös alkuperäiselle käsikirjoitukselle. Vaikka käsikirjoitus pysyikin melkein samana loppuun asti, teimme matkan varrella muutamia pieniä muutoksia yksityiskohtiin, jotta saisimme vielä lisää kerroksia ja ulottuvuuksia minidokumentin tunnemaailmaan.

Alkuillasta editoijan viimeistellessä kuvituksia kirjoitin tekstitykset valmiiksi sekä valitsin lopulliset musiikit. Kun minidokumentti oli muilta osin valmis, lisäsimme tuotokseen musiikit sekä tekstitykset. Ääni- ja värimaailman viilaus ja viimeistely oli editointivaiheessa viimeinen tehtävä, jonka jälkeen laitoin minidokumentin tuottajalle katsottavaksi. Huolellinen ja pitkäjänteinen uurastaminen oli kannattanut – tuottaja ei löytänyt korjattavaa ja antoi tunnustusta työn laadusta.

Illalla teimme vielä puffin seuraavan aamun uutisiin. Käytännössä tämä tarkoitti editoitua, noin kolmenkymmenen sekunnin mittaista kohtausta minidokumentista sekä juonnon kirjoittamista valmiiksi uutisankkurille. Lisäksi päivän tehtäviin kuului erityisesti illalla yhteistyö verkkotoimittajan kanssa, jonka tehtävänä oli kirjoittaa minidokumentin sisällöstä artikkeli MTV:n verkkosivuille sekä tehdä julkaisu MTV:n sosiaalisen median kanaviin.

Päivä oli todella onnistunut. Vaikka editointiprosessi kesti myöhään iltaan saakka, emme editoijan kanssa kumpikaan kokeneet missään vaiheessa tilannetta stressaavaksi tai sellaiseksi, että työtä olisi tarvetta tehdä kiireellä. Lopputulos oli juuri sellainen kuin kuvauksien jälkeen ajattelin sen olevan – tai ehkä jopa sitäkin parempi. Tämä antoi minulle valtavasti itseluottamusta tulevia prosesseja varten.

Keskiviikko 25.10

Ohjelman kuvaus- ja julkaisupäivä tarkoitti toista pitkää työpäivää putkeen. Päivän suurimpana työtehtävänä oli tehdä Kymmenen uutisiin juttu minidokumenttini aiheesta. Sen lisäksi valmistelin myös MTV Uutiset Liven tv-lähetyskseen osion, jossa kävin itse kertomassa minidokumentistani ja puffaamassa katsojille illan Asian ytimessä- ohjelmaa. MTV Uutiset Live -vierailu kesti vain noin pari minuuttia, mutta siihen valmistautuminen vei minulta yhteensä yli tunnin. Mietin ennen lähetystä, mikä minidokumentissa on keskeisintä ja kiinnostavinta. Tämän pohjalta tein lähetysten ankkurille valmiiksi kysymykset ja listasin ranskalaisilla viivoilla itselleni ylös, mitä haluan asiasta sanoa. Valmistelin myös ankkurille juonnot sekä minidokumentista lähetyksessä näytettävän lyhyen pätkän. En ole juurikaan tehnyt tämänkaltaisia esiintymisiä vielä suorassa lähetyksessä, joten osion runko kannatti suunnitella tarkkaan. Pysyimme sovitussa aikataulussa ja olin muutenkin tyytyväinen suoriutumiseeni.

Iltapäivällä teimme Asian ytimessä -jaksoon editoijan kanssa erinäisiä palasia, kuten sähkökuvituksia ja satasia minidokumentista. Tämän jälkeen aloin tekemään käsikirjoitusta Kymmenen uutisten juttua varten. Tehtäväni oli tehdä alle kaksi minuuttia kestävä insertti eli tv-juttu ruokalähetysaiheesta. Rakensin käsikirjoituksen siten, että valitsin minidokumentista haastateltavan kiinnostavimmat kommentit. Näillä satasilla sai juttuun yksityistä tasoa, joten omilla juonnoilla pyrin tuomaan

esiin käsiteltävän ilmiön yleistä tasoa. Etenin käsikirjoituksessa niin, että juttu laajenisi loppua kohden enemmän yleisemmälle ja yhteiskunnallisesti merkittävämmälle tasolle. Huolellinen ja hyvin suunniteltu käsikirjoitus sekä materiaalin ja aiheen tunteminen mahdollisti sen, että itse jutun editointi ei kestänyt kauaa - noin puolitoista tuntia. Juttu valmistui kello yhdeksän jälkeen illalla, eli suhteellisen hyvissä ajoin ennen lähetystä.

Torstai 26.10 & perjantai 27.10

Pitkien työpäivien jälkeen oli tarve hiukan hengähtää, mutta katseita oli kuitenkin jo alettava siirtämään seuraavia jaksoja kohti. Keskeisin tehtävä olikin seuraavaksi sopia kuvaukset sähköautoaiheeseen seuraavalle viikolle. Listasimme tuottajan kanssa potentiaalisimmilta vaikuttavat haastattavat. Soitin listan ensimmäiselle henkilölle taustoittavan puhelun, jonka tarkoituksena oli selvittää hänen aikataulujaan ja käytännön mahdollisuuksiaan kuvauksiin. Koska kyseessä on jälleen audiovisuaalinen kokonaisuus, havainnoin samalla myös hänen puheliaisuuttaan ja motivaatiotaan haastattelua varten. Haastattava vaikutti mielestäni sopivalta aiheeseemme, joten ensisijainen suunnitelmani oli pyrkimys sopia minidokumentin teosta hänen kanssaan. Aloin hahmotella aihetta myös laajemmin muun muassa tutustumalla sähköautojen latausmahdollisuuksiin kyseisellä alueella. Hahmottelin alustavaa kysymyspatteristoa ja kuvauksien rakennetta. Tässä aiheessa koen tarvitsevani enemmän ohjausta ja yhteistyötä tuottajan kanssa kuin ruokalähettiläisyydessä, sillä aihepiiri ei ole minulle tuttu ja rajaaminen tuntuu vaikeammalta.

Jatkoin myös kolmannen minidokumentin aiheen ideointia. Kolmannen minidokumentin suhteen tämänhetkisenä suunnitelmana on tehdä henkilökuva jostakin julkisuudessa esillä olleesta henkilöstä, joka on herättänyt keskustelua tai luonut jonkinlaisen ilmiön ympärilleen. Tein listan muutamista itseäni resonoivista henkilöistä, joista saisi tehtyä sellaisen minidokumentin, josta ohjelman jakso saisi teeman laajemmalle yhteiskunnalliselle pohdinnalle. Mietin potentiaalisia henkilöitä pitkälti sosiaalisen median kautta, sillä siellä vaikuttavista henkilöistä voisi mielestäni saada tuoreita näkökulmia ja puheenaiheita myös televisioon.

Vaikka minidokumentti ruokalähetistä julkaistiin jo keskiviikkona, aiheen työstäminen jatkui vielä torstaina ja perjantaina kahdella tavalla. Sain sisäisesti huomattavan paljon positiivista palautetta niin minidokumentista kuin Kymmenen uutisten jutustakin, minkä myötä prosessia tuli reflektoitua itsekin poikkeuksellisen paljon. Tämän lisäksi aihe vaikutti herättävän keskustelua myös katsojien keskuudessa. Minidokumentin julkaisun jälkeen sain katsojalta yhteydenoton, jolla hän halusi jakaa minulle lisätietoa kyseisestä aiheesta ruokalähettiläisten heikosta tilanteesta. Taustahaastattelun perusteella lähteen tiedot vaikuttivat kiinnostavilta ja selvittämisen arvoisilta, joten keskusteltuani aiheesta toimituspäällikön kanssa, aloitin aiheesta seuraavan juttuprosessin uusien tietojen pohjalta MTV:n muihin kanaviin.

Viikkoanalyysi 4

Seurantaviikko 4 siirtyi viikolla eteenpäin sairastumiseni vuoksi, mutta onnekseni juttuprosessit olivat jo sen verran hyvällä mallilla, ettei viikon tauko kriittisellä tavalla haitannut menoa. Tällä viikolla pääsinkin toden teolla varsinaisen työn makuun ensimmäisen minidokumentin (liite 1) julkaisun myötä.

Viikon ehdoton pääfokus tuotantoprosessin näkökulmasta oli editointi. Olin editointipäiviin hyvin tyytyväinen, sillä sain työparikseni editoijan, jonka kanssa oli helppo toimia ja innostua sisällöstä.

Leikkaamossa ensisijaisen tärkeää on toimittajan ja editoijan - eli leikkaajan - yhteispeli. Molemmilla on oltava yhteneväinen käsitys lopputuloksen tyylistä ja tavoitteista (Saksala 2008, 151). Ajatuksemme osuivat yhteen myös toimintatapojemme suhteen leikkaamossa, sillä molemmille vaisto- maista ja loogista oli lähteä rakentamaan kokonaisuutta kronologisesti raakaelementtien pohjalta. Saksala (2008, 152) kuvailee tällaista lähestymistä prosessimaiseksi rakenteeksi.

Editointiprosessissa tuli vastaan jatkuvasti tilanne, jossa pysähdyimme pohtimaan, kuinka käsillä olevaa satasta voisi tiivistää. Monessa kohdassa esimerkiksi toimittajan kysymyksen pystyi jättämään loppuversiosta pois, jolloin huomasimme haastateltavan vastauksen tuntuvan ikään kuin vahvemmalta ja painavammalta.

Erityisesti dokumentaarisessa sisällössä kaikkea kerrottavaa asiaa ei tarvitse vääntää rautalan- gasta, vaan katsojan ymmärrykseen kannattaa luottaa. Kohtauksissa usein aukko tai tauko saattaa olla tehokkaampikin keino kuin ilmiselvien asioiden sanominen. Kohtaus tapahtuukin usein ennem- minkin rivien välissä kuin itse puheessa. (Aaltonen 2019, 144.)

Tällaista tehokeinoa hyödynsi myös vuosikymmenien ajan tv-reportaaseja tehnyt Hannu Karpo. Kansalaisten kohtaamia kohtuuttomia epäoikeudenmukaisuuksia reportaaseissaan esitellyt Karpo antoi haastateltavien ilmeille ja reaktioille usein huomattavan paljon ruutuaikaa, mikä oli lähtökoh- taisesti itse vastausta tärkeämmässä roolissa. (Mäkelä 2013, 8.)

Tiesin ensimmäisen minidokumenttini aiheen olevan monella tavalla sopiva juuri Asian ytimessä - ohjelmaan, mutta se osoittautui erityisen toimivaksi tunnetasolla. Opin editointiprosessin aikana paljon siitä, miten vahva televisio on tunnevälineenä, vaikka kyseinen konteksti onkin uutis- ja ajan- kohtaisohjelma. Pyrkimys vedota katsojan tunteisiin on usein osana tuotantoprosessejani työssäni, mutta kyseisessä minidokumenttissani sen merkitys korostui itselleni uudella tavalla.

Erityisesti tv-toimittajalta vaaditaankin osaamista ja kiinnostusta tehdä ”kovan uutisoinnin” lisäksi myös tunteisiin vetoavia sisältöjä. Näiden molempien osa-alueiden osaavaa tekijää kutsutaan notkean modernin journalistiksi, kun taas korkean modernin journalisti keskittyy lähinnä faktaperäiseen tiedonvälittämiseen (Koljonen 2013, 18).

Uskon, että juuri minidokumentin herättämän tunnereaktion vuoksi sisältö sai osakseen paljon positiivista palautetta ja aiheutti keskustelua aiheesta niin lähipiirissäni kuin sosiaalisessa mediassakin. Tuottaja kehuu tekemistäni erityisesti siitä, että onnistuin ”tekemään haastateltavasta kokonaisen henkilön”.

Tämä on mielestäni merkittävä tunnustus, sillä dokumentti mahdollistaa parhaimmillaan juuri tämänkaltaisen inhimillisyyden. Tähän päästessään dokumentti todennäköisesti on onnistunut myös yhteiskunnallisen merkityksen tasolla – tavalla tai toisella. Aaltosen mukaan (Oisalo 2017, 82) dokumentin sisään on rakennettu yhteiskunnallisuus: ”Dokumenttielokuva on yhteiskunnan tai yhteiskuntien, muisti, peili, välillä omatunto ja herättäjä, myös yhteiskuntien muuttaja.”

Minidokumentti oli myös omasta mielestäni eheä kokonaisuus, jossa kuuteen ja puoleen minuuttiin oli saatu paljon eri näkökulmia, mutta samaan aikaan alusta loppuun kulki yksi tunnistettava punainen lanka. Onnistuneen haastateltavan löytyminen oli jokseenkin sattumaakin, mutta lopputulokseen vaikutti epäilemättä eniten perusteellinen ja huolellinen suunnittelutyö. On tärkeää huomata, että aloitin suunnittelun jo monta viikkoa ennen minidokumentin julkaisua. Jälkeenpäin tarkasteltuna pidän olennaisimpana tekijänä onnistuneelle lopputulokselle sitä, että aikaa ideoinnille ja suunnittelulle oli tarpeeksi jokaisessa tuotantoprosessin vaiheessa. Kokonaiskuva muodostui päässäni vähitellen, kun aikaa tiedonhankinnan lisäksi myös passiiviselle luovalle ideoinnille oli tarpeeksi. Ratkaisuita ei tarvinnut keksiä paineen alla ja kiireessä, mikä on usein tunnuksenomaista journalismin tekemiselle.

Nykyisin journalistisen prosessin jokainen vaihe kärsii kiireestä tai kiireen tunnusta, eli niin sanotun uutisteollisuuden tuomista vaatimuksista. Useille notkean modernin journalisteille tämä ei kuitenkaan välttämättä näyttäydy suurena ongelmana, sillä nopeaan työtahtiin ja aiempaa suppeampaan tiedonhankintaan on totuttu. (Koljonen 2013, 62-65.)

Palautteen merkitys on mielestäni aina tärkeä, mutta ensimmäisessä tv-minidokumentissani se eitämättä korostui. Katsojan antama vinkki sisäpiirin tiedosta jatkojuttua varten on osoitus siitä, että sisältö on saavuttanut yleisön ja onnistunut herättämään keskustelua sekä tunteita ihmisten keskuudessa.

Jutun julkaisemisen jälkeen tekijän saama palaute on keskeinen oppimisen paikka, jota usein laiminlyödään juttuprosessissa. Monissa mediataloissa kulttuurista palautteenannolle ei juurikaan ole, joten sitä kannattaa aktiivisesti pyytää kollegoilta ja esimiehiltä. (Jaakkola 2013, 63.)

3.5 Seurantaviikko 5: 30.10–3.11

Maanantai 30.10

Alkuviikon pääagenda oli saada sovittua sähköautoaiheen kuvaukset loppuviikolle. Sovin haastateltavan kanssa aikataulusta, jonka pohjalta pyrin tekemään myös jo alustavaa suunnitelmaa haastattelulle ja kuvauksille. Huomioon on otettava esimerkiksi se, että tähän aikaan vuodesta tulee pimeää jo iltapäivällä toimistoaikojen jälkeen, jolloin haastattelu perjantaina olisi tarkoitus tehdä.

Ruokalähettiläiheessä kokonaisuuden visuaalisuus oli helpompi rakentaa alusta lähtien, sillä tarkoituksena oli käytännössä vain kuvata yhtä henkilöä työssään. Sähköautoaiheessa kuvattavana aiheena on perheen arki sähköautojen kanssa, mikä on huomattavasti laajempi kokonaisuus visuaalisesta näkökulmasta. Minidokumenttia ei saa aikaiseksi ilman kiinnostavia ja eläviä kuvituksia, joten tässä tapauksessa oli pohdittava myös sitä, miten sisältöä havainnollistavat kuvitustilanteet ”lavastetaan” tarpeen tullen. Selvittelin myös mahdollisuuksia saada kyseiselle keikalle saman kuvaajan mukaan kuin ensimmäisessäkin minidokumentissa, sillä silloin yhteistyö toimi saumattomasti.

Tiistai 31.10

Tähän saakka tuotantoprosesseissani kaikki on sujunut yllättävänkin hyvin ja suunnitelmien mukaan. Tänäpäin kuitenkin kuvauksien suhteen tuli takaisku, sillä haastateltava ilmoitti perheenjäsentensä olevan sairaina. Päätimme tuottajan kanssa, että teemme varmuuden vuoksi varasuunnitelman, sillä vaikka haastateltava itse olisikin perjantaina terve, pidimme tärkeänä saada myös perheenjäsenten läsnäoloa toteutukseen. Valitsimme ehdokkaiden joukosta seuraavaksi potentiaalisimman haastateltavan, johon olin heti yhteydessä. Kävin läpi saman proseduurin kuin alkuperäisen haastateltavan kanssa: Taustahaastattelu ja kuvauksien sopiminen perjantaille, mikä onneksi sopi hänelle perheineen näinkin lyhyellä varoitusajalla. Näkökulma juttuun vaihtui hiukan, sillä uusi haastateltava asuu Helsingissä, eikä maaseudulla. Alkuperäinen perusajatus minidokumentin päälinjasta, eli perhearjesta pelkillä sähköautoilla pysyi kuitenkin ennallaan. Rupesin tekemään uutta kuvaussuunnitelmaa taustahaastattelun perusteella.

Keskiviikko 1.11 & torstai 2.11

Seuraavat päivät käytin aikaani noin puolet päivistä jatkojutun edistämiseen ruokalähettiaiheesta. Juttuprosessi etenee hitaasti, sillä saamiani tietoja - eli jutun ydintä - on vaikea saada vahvistettua. Myös minidokumenttien suunnittelu ja tekeminen samanaikaisesti hankaloittaa prosessiin keskittymistä. Priorisoin tällä hetkellä minidokumenttien tuotantoprosesseja, ja pyrin kohdistamaan keskittymistä erityisesti niihin. Huomaan kuitenkin, että kahden isotöisen kokonaisuuden edistäminen samanaikaisesti tuottaa minulle keskittymisen osalta hankaluuksia ja tarpeetonta stressiäkin.

Onneksi sähköautoaiheen tuotantoprosessissa olen jo pitkällä, sillä olen ehtinyt hahmotella kyseistä minidokumenttia päässäni jo pitkään. Keskiviikkona etsin vielä taustatietoa muun muassa sähköautojen määrän kasvusta Suomessa sekä maailmalla. Kovin paljon tiedonhankintaa ei kuitenkaan enää tässä vaiheessa ollut tarvetta tehdä, sillä olin tutustunut aiheeseen vähitellen jo muutamana viikon ajan.

Torstaina tein seuraavan päivän kuvauksia varten itselleni laajan kysymyspatteriston hyvin samalla tekniikalla kuin ruokalähettihaastattelussakin – kysymyksiä kirjasin ylös yhteensä lähes 30. Koetin jälleen sisäistää asian ja kysymykseni sen verran hyvin, ettei haastatteluun tarvitsisi ottaa lainkaan muistiinpanoja mukaan ”lunттаamista” varten. Tein samalla myös rungon haastattelun etenemiselle ja elementeille eli alustavan kuvauskäsikirjoituksen.

Perjantai 3.11

Päivän tärkein työtehtävä oli toisen minidokumentin kuvaus. Etukäteen oli tiedossa, että kuvauksia vaikeuttaa hämärän tulo, sillä kuvauksia kyseisessä aiheessa ei pysty toteuttamaan sisätiloissa. Saavuimme kuvaajan kanssa haastateltavan asunnolle neljän aikoihin iltapäivällä, ja kun pääsimme aloittamaan kuvaukset, alkoi olla jo hämärää. Tämä vaikeutti tekemistä eniten siksi, että halusimme saada otettua kuvituskuvaa mahdollisimman paljon ennen pimeän tuloa. Kuvituksia usein on kuitenkin helpompi ottaa vasta sen jälkeen, kun haastattelun sisältö on jo tiedossa. Tämä asetelma aiheutti kaikille osapuolille tekemiseen kiireen tuntua, jota tulisi mielestäni ehdottomasti välttää dokumentaarista sisältöä tehdessä. Hämäryys aiheutti lisäksi hankaluuksia kuvaajalle, sillä valon väheneminen vaati jatkuvia toimenpiteitä valotukseen ja muihin kameran asetuksiin. Myös tämä vaikeutti ”flow´n” löytämistä haastattelua tehdessä, sillä materiaalin taltiointi jouduttiin toistuvasti keskeyttämään ja kohtaukset ottamaan uudelleen.

Olosuhteiden vuoksi jouduin muokkaamaan alkuperäistä kuvauskäsikirjoitustani. Huomasin jo kuvauksien aikana, etten onnistunut kovin hyvin sopeutumaan tilanteeseen, sillä pimeys vaikuttikin enemmän kuvauksien läpiviemiseen kuin olin ajatellut. Näin ollen esimerkiksi kysymyksien aseteluni eivät olleet lainkaan parhaita mahdollisia minidokumentin formaattiin. Tavoitteena olisi saada

haastateltava kertomaan näkemyksistään ja kokemuksistaan ja välttää haastattelunomaista kysymys-vastaus-muotoa, mutta hyvästä suunnittelusta huolimatta päädyin tekemään juuri näin.

Harmillisesti nämä kuvaukset tein eri kuvaajan kanssa kuin ruokalähettiläiheessä, sillä niin hyvin toimiva yhteistyö ei ole itsestäänselvyys. Tällä kertaa toimintatapamme ja visiomme kuvaajan kanssa olivat keskenään hiukan erilaiset, mikä tuo yllättävän paljon epävarmuutta tekemiseen. Kuvaaja oli ammattitaitoinen ja yhteistyökykyinen, mutta emme mielestäni onnistuneet luomaan yhteistä tekemisen tapaa, jossa kumpikin olisi ollut samalla sivulla siitä, millä keinoilla tavoitteisiin päästään. Lähtökohtaisesti kuitenkin ajattelen, että olen toimittajana vastuussa siitä, että kuvaaja tietää mitä tehdä ja miksi.

Kokonaisuudessaan emme siis mielestäni onnistuneet tämän minidokumentin kuvausvaiheessa parhaalla mahdollisella tavalla, mutta kokemuksena tämä oli opettavainen. Jatkossa tärkeää on ottaa mahdolliset uhat kuvaustilanteissa paremmin huomioon jo etukäteen ja käydä läpi tarkemmin kuvaajan kanssa yhteiset toimintatavat. Uskon kuitenkin, että sisällöllisesti saimme kaiken haluamme lopulta, joten varsinaisesti mikään ei ole mennyt prosessissa vielä pieleen.

Viikkoanalyysi 5

Toista minidokumenttia on valmisteltu useita viikkoja, mutta silti kuvaustilanne tuntui siltä, ettei haastateltavasta ja aiheesta saatu kaikkea mahdollista irti. Muuttujat ja pienet vastoinkäymiset vaikuttivat suoriutumiseeni, mikä on mielestäni osoitus kahdesta puutteesta: Kokemuksen ja keskittymisen. Toisaalta on myös todettava, että nimenomaan hyvä valmistautuminen mahdollisti sisällöllisesti hyvän haastattelumateriaalin hankalassa tilanteessa.

Kemioiden yhteensopivuus kuvaajan kanssa on yhtä lailla tärkeää kuin leikkaajankin kanssa. Kemioiden voi parantaa kommunikoimalla toimintatavat ja toiveet mahdollisimman tarkkaan läpi ennen kuvauksia. Tämä kuvauskerta oli tärkeä muistutus siitä, että toteutustavat voivat olla keskenään täysin erilaisia, vaikka visio lopputuloksesta olisikin molemmilla sama.

Editointivaiheessa leikkaajan kanssa yhteisen vision aikaan saamisen pohjana on se, että leikkauksikäsitteily tulee hänelle tutuksi heti ensimmäisenä. Tämän jälkeen käsitteily saattaa tehdä vielä yhteisen pohdinnan tuloksena muuttua. Onkin ehkä syytä pohtia, pitäisikö kuvaussuunnitelman kohdalla tehdä enemmän yhteistyötä kuvaajan kanssa. Toisaalta on myös tärkeää tunnistaa tilanteet, jolloin alkuperäinen kuvaussuunnitelma ei palvelekaan tilannetta optimaalisella tavalla.

Siinä missä journalismissa keskiössä on jokin asia, dokumentaarista sisältöä tehdessä erityisesti kuvitusta pitäisi miettiä ihmislähtöisesti. Haastattelun päälle liimattu irrallinen kuvitus on toimiva

tapa journalistisissa reportaaseissa, mutta dokumentissa kuvituksen ja asian pitäisi kulkea yhtenäisenä tarinana eteenpäin. (Saksala 2008, 130.)

Uutis- ja ajankohtaisohjelman kontekstissa minidokumentin tekeminen onkin jatkuvaa tasapainotetta kuvakerronnan ratkaisuihin. Uskoisin kuitenkin, että varaa luoviin ratkaisuihin on vielä rutkasti, sillä lähtökohtaisesti olen tottunut kuvittamaan sisältöjä kaavamaisesti reportaaseihin.

Yksi lähestymistapa kuvittamiseen on viedä kuvitussuunnitelman tekeminen vielä astetta pidemmälle, eli tehdä yksityiskohtainen kuvakäsikirjoitus jo ennen kuvauksia. Kuvakäsikirjoituksessa kohtaus jaetaan kuviksi, joista ilmenee muun muassa kuvakoot sekä tunnelma ja toiminta kyseisessä kuvassa. Kuvat piirretään ja numeroidaan selkeästi järjestykseensä. (Aaltonen 2019, 160-161.)

Mutta kuinka oleellista kuvaussuunnitelman tai -käsikirjoituksen tekeminen on dokumenteissa? Aaltosen (2019, 197) mukaan käsikirjoitus on välttämätön osa dokumentintekoprosessia, kunhan se on muodoltaan sellainen, että siitä pystytään myöhemmissä vaiheissa poikkeamaan. Aaltonen nostaa esille myös poikkeavia näkemyksiä. Esimerkiksi dokumentaristi Kanerva Cederström pitää fiktioelokuvan kaltaisen käsikirjoituksen tekemistä vahingollisena.

Jälkikäteen voi kyseenalaistaa ratkaisuni sopia kuvausajankohta pimeälle ajankohdalle, vaikka kuvituksen merkitys minidokumentissa oli tiedossani. Aikataulujen suhteen on kuitenkin välillä mentävä haastateltavan ehdoilla. Saksala (2008, 118) toteaa, että usein asiadokumenttia tehdessä hyvän ja kiinnostavan haastateltavan löytäminen vie huomattavan osan tekijän suunnitteluajasta.

Mainitsin päiväkohtaisissa merkinnöissäni myös ajoittaisista epäonnistumisista kysymyksiä muotoiluissani. Toisaalta uskon, että mikäli haastateltava ei olisi vastannut kattavasti ja omin sanoin kysymyksiini, olisin pysähtynyt pohtimaan muotoilujani eri tavalla. Todennäköisesti tekstigrafiikoiden ja joidenkin kysymyksiäni avulla ei siis ole ongelmaa saada minidokumenttia etenemään haastateltavan kannattelemana. Olennaisinta lopputuloksen kannalta on katsojalle välittyvä haastattelutilanteen luontevuus. Hyvin tehty haastattelu on kuin tasavertainen juttutuokio, jossa langat kuitenkin pysyvät toimittajan käsissä koko ajan (Jaakkola 2013, 204).

Tällä viikolla monta päällekkäistä ja keskeneräistä prosessia vaikeutti keskittymistäni. Kyse ei ole ylitsepääsemättömän suurista työmääristä, vaan enemmänkin piilotyön määrästä. Kuten useilla toimittajilla, kokemus ympärivuorokautisesta työnteosta kuormittaa.

Piilotyö on osa toimittajien työkuultuuria, mutta se on lisääntynyt digijournalismin aikakaudella. Esimerkiksi aktiivinen viestinvaihto töihin varsinaisen työajan ulkopuolella voi olla uuvuttavaa. (Lehtinen & Haapalainen 20.10.2017.)

Ratkaisu keskittymisvaikeuteen omalla kohdallani saattaa kuitenkin olla korjattavissa jo pienellä suunnittelulla. Esimerkiksi selkeät työajat ja töiden tekemisen minimointi kotona voisi auttaa jo selkeyttämään vapaa-ajan ja työajan välistä rajaa.

3.6 Seurantaviikko 6: 5–11.11

Sunnuntai 5.11

Aloitin jo valmistautumisen tiistain editointipäivää varten käymällä perjantaina kuvatun materiaalin läpi. Lähestymistapani oli hyvin samankaltainen kuin ensimmäisenkin minidokumentin raakamateriaalin kanssa. Kävin ajatuksella läpi jokaisen haastateltavan satasen etenemällä kronologisesti materiaalin alusta loppuun. Kuten viimeksikin, kirjasin ylös aikakoodit potentiaalisista kohdista ja litte-roin niiden sisällön Word-tiedostoon. Tällä kertaa pääsin aiempaan materiaalin purkuoperaatioon verrattuna huomattavasti helpommalla erityisesti kolmesta syystä: Materiaalia oli selkeästi vähemmän, noin 50 minuuttia. Haastattelun kielenä oli suomi. Käytössämme oli neljän kameran sijaan yksi.

Samalla merkitsin myös ylös olennaisia tietoja, jotka eivät vaikuttaneet sellaisinaan sopivan minidokumenttiin haastateltavan sanomana. Hahmottelin myös jo päässäni leikkauskäsikirjoitusta sekä kirjoitin ylös mieleeni tulleita vaihtoehtoja minidokumentin otsikoksi. En kuitenkaan vielä katsonut materiaalia läpi niinkään kuvituksen kannalta, sillä viime kerrasta oppineena ajattelin siitä olevan enemmän hyötyä vasta leikkauskäsikirjoitusta tehdessä tai sen jälkeen.

Maanantai 6.11

Aloitin leikkauskäsikirjoituksen tekemisen käymällä vielä läpi edellisenä päivänä kirjaamani parhaat ja oleellisimmat kohdat materiaalista. Luotin päivää nuorempaan itseeni sen verran, etten kokenut tarvetta enää huomioida materiaalin muita kohtia lainkaan. Käyttämäni tekniikan ehdoton hyöty on se, että litteroiduista kohdista on helppo tunnistaa eri teemoja ja tasoja käsittelyssä olevasta aiheesta. Niistä on helppo poimia kohdat leikkauskäsikirjoitukseen, kunhan on selvillä, mitä minidokumentilla ennen kaikkea haluaa kertoa ja näyttää.

Tällä kertaa käsikirjoituksen alku ja pääpiirteittäinen rakenne löytyivät suhteellisen nopeasti. Sen sijaan vaikeuksia aiheutti se, että materiaalissa ei juurikaan ollut tunteita herättäviä kommentteja. Vaikka kyseinen minidokumentti onkin hyvin asialähtöinen, jää se silti helposti kädenlämpöiseksi ja uutismaiseksi ilman tunnetasoa. Koetin paikata tunneulottuvuuden puutetta sillä, että sisältö olisi silti mahdollisimman samaistuttava ja mieleen painuva keskiluokkaisen kohdeyleisön keskuudessa.

Aiheen ajankohtaisuus kantaa pitkälle keskustelua herättävän kokonaisuuden tavoittelussa, eikä tunteisiin vetoaminen tapahdu pakottamalla. Tästä kaikesta huolimatta uskon, että leikkaamossa saa aikaan ihmeitä myös tämän minidokumentin kohdalla. Oikeanlaiset kuvitukset ja musiikit muuttavat sisällön luonnetta usein ratkaisevasti.

Sain käsikirjoituksen iltapäivällä valmiiksi ja tuottajan hyväksynnän muutaman pienen viilausehdotuksen myötä. Tuottaja kertoi, että sähköautoaiheen käsittely siirtyykin seuraavan viikon jaksoon. Siitä huolimatta sovimme, että minidokumentti kannattaa editoida valmiiksi jo seuraavana päivänä, mikäli se vain suinkin on mahdollista. Samalla myös kolmannen minidokumentin julkaisu siirtyi eteenpäin.

Tiistai 7.11

Päätimme leikkaajan kanssa aloittaa päivän hiukan myöhemmin kuin normaalisti, sillä nyt käsillä oli editoinnin näkökulmasta helpompi ja yksinkertaisempi kokonaisuus. Päivän ainoa tavoite oli siis saada editoitua minidokumentti valmiiksi, ja koska kyseiseen jaksoon oli vielä viikko aikaa, aiheen jalostamisesta muihin kanaviin ja ohjelmiin ei tarvinnut vielä huolehtia. Työparinani oli sama leikkaaja kuin viimeksi, joten olin luottavainen prosessista ja laadukkaasta lopputuloksesta.

Etenimme toimivaksi todetulla tyyllillä, eli kasasimme kaikki käsikirjoituksessa olevat sataset aikajanelle ensimmäiseksi. Tämän jälkeen aloimme käymään läpi kuvitusmateriaalia ja pohtimaan yhdessä, miten saisimme lopputuloksesta mahdollisimman dynaamisen ja kiinnostavan. Ensimmäinen asia oli noin puolella minuutilla tiivistäminen, sillä käsikirjoituksen pituus oli todellisuudessa pidempi kuin miltä se vaikutti kirjoitettuna. Huomasimme myös nopeasti, että käsillämme oleva materiaali ei riitä kattamaan viiden minuutin mittaista minidokumenttia visuaalisesti. Kolmas olennainen asia oli sopivan musiikin valitseminen, mikä saattaa olla hankalaa näin neutraalissa aiheessa.

Käytin sopivan musiikin etsimiseen päivällä yhteensä noin puolitoista tuntia. Laitoin leikkaajan kuultavaksi kolme vaihtoehtoa, joista päädyimme käyttämään kahta. Kuvituksen rikastamista varten kysyin haastateltavalta hänen omista arkistoistaan materiaalia autoharrastukseen liittyen. Editoinnin edetessä tulimme myös yhä vakuuttuneemmiksi siitä, että tarvitsemme minidokumenttiin lisää kuvitusta arkistomateriaalien lisäksi. Selvittelin iltapäivällä mahdollisuuksia käydä ottamassa lähikuvitusta sekä dronekuvaa haastateltavan sähköautoista. Tämä siirtyi kuitenkin loppuviikolle, joten emme päässeet työstämään minidokumenttia vielä loppuun. Teimme listan yksityiskohdista, joita tarvitsimme minidokumentin visuaalisuuden avartamiseen sekä katsoimme kohdat, mihin ja minkä verran lisäkuvitusta kaivataan. Koska emme pystyneet edistämään editointia tässä vaiheessa enempää, lopetimme päivän aiemmin ja sovimme jatkavamme editointia viikon kuluttua tiistaina.

Perjantai 10.11 & lauantai 11.11

Perjantaina MTV Uutisten verkkosivuille valmistelemäni jatkojuttu ruokalähettiaiheesta nytkähti eteenpäin, kun sain viimein tarvitsemäni vastaukset haastateltavilta. Käytin suurimman osan päivystä jutun kirjoittamiseen keräämistäni tiedoista viimeisen parin viikon aikana.

Samalla pyrin myös edistämään molempia jäljellä olevia minidokumentteja. Tuottaja hyväksyi ehdotukseni kolmannelta minidokumentin aiheesta. Tarkoituksena on tehdä henkilökuva sosiaalisessa mediassa vahvasti esillä olleesta vaikuttajasta. Lähestyin henkilöä haastattelupyynnöllä ensin sosiaalisessa mediassa, ja sitten sähköpostilla, johon hän vastasi nopeasti. Hän suhtautui myöntävästi haastattelupyyntöön ja ajatukseen minidokumentista. Sovimme palaavamme asiaan maanantaina sopiaksemme aikatauluista ja tarkemmista yksityiskohdista.

Perjantaina epävarmuutta sähköautoaiheen suhteen aiheutti se, ettei haastateltava ollut vahvistanut ajankohtaa, milloin voisimme käydä ottamassa lisäkuvituksia. Onneksi hän palasi asiaan iltpäivällä, joten saimme sovittua kuvaukset lauantaille valoisaan ajankohtaan. Dronetaitoisen kuvaajan sumpliminen viikonloppukeikalle saattaa olla vaikeaa, mutta tällä kertaa se onnistui onneksi varsin kivuttomasti. Lauantaina kävimme kuvaajan kanssa haastateltavan asunnon lähistöllä tekemässä puuttuvat kuvitukset. Kuvaaja oli sama kuin varsinaista haastattelua tehdessä, mikä helpotti kuvaustilannetta huomattavasti. Kuvaukset kestivät noin tunnin. Uskon materiaalin olevan juuri selailaista, jota tarvitsimmekin. Haastateltava myös lähetti minulle kuvia ajoneuvoistaan, joten toinen minidokumentti vaikuttaisi olevan enää editoinnin viimeistelyä vailla valmis.

Viikkoanalyysi 6

Tämän viikon merkinnöissäni korostui huoleni siitä, että minidokumentiksi editoitava materiaali jäisi tunnelmaltaan liian ”kädenlämpöiseksi” sekä kuvallisuudeltaan liian uutismaiseksi. Toisaalta huomioin myös, että aihe itsessään on pitkälti kädenlämpöinen ja uutismainen verrattuna esimerkiksi ruokalähetistä kertoneeseen minidokumenttiin. Tunnetta ei välttämättä kannata siis edes yrittää väkisin päälle liimata kyseiseen toteutukseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö sisällöstä saisi vangitsevaa ja kiinnostavaa.

Dokumenttia tehdessä onkin oleellista valita sisällölle oikea moodi heti ideointivaiheessa ja keskittyä hyödyntämään kyseisen moodin tarjoamat mahdollisuudet.

Elokuvateoreetikko Bill Nicholnsin mukaan dokumenttielokuvat voidaan jakaa kuuteen eri moodiin (Aaltonen 2006, 81). Kuten usein dokumenttielokuvissa, myös minidokumenteissa saattaa sekoitua useita eri moodeja. Tietoa jakavan reportaasin vallitseva moodi on usein selittävä (Aaltonen 2006, 82), jonka tunnusmerkkejä on eniten sähköautoja käsittelevässä minidokumentissa. Toisaalta erityisesti kuvituksilla siihen pyritään tuomaan elementtejä myös havainnoivasta moodista, minkä avulla katsoja tunnistaa sisällön dokumentaarimaiseksi. Havainnoiva moodi painottaa kuvattavan henkilön jokapäiväistä elämää ilman, että dokumentin tekijä puuttuu siihen (Aaltonen 2006, 82).

Lopullinen dokumentin tunnelma moodista riippumatta valikoituu ja muodostuu kuitenkin vasta leikkaamossa. Sisällön luonteen ratkaisee sen rytmi, joka taas muodostuu lukuisista eri palasista: Muun muassa jaksojen, kuvien, äänten, musiikin, taukojen, saumojen ja valon ja varjon keskinäinen vuoropuhelu luo sisällölle tunnistettavan ominaisrytmin (Saksala 2008, 110-111).

Saksala (2008, 111) korostaa musiikin merkitystä sisällön rytmittäjänä sekä tempon vaihtelua tärkeimpien kohtauksien ympärillä.

Tunteisiin vetoaminen on ollut yksi isoimmista teemoista viimeisen viikon aikana. Kuten olen todennut pohdinnoissani, mielestäni katsojan tunteisiin ei kannata yrittää vedota väkisin, vaan sen pitäisi tapahtua omalla painollaan.

Lisäksi tarinallisen journalismin tekemiseen vaaditaan erilaista taitoa kuin mihin journalistit ovat kouluttautuneet. Jos feature-journalismin tekemiseen ei ole riittäviä valmiuksia, ja sitä tehdään uutistyön rutiineilla, lopputulos ei välttämättä ole uskottava tai sisältöä kunnioittava. Tunteisiin vetoavan journalismin ongelmana on helposti myös se, että lähdekriittisyys unohtuu erityisesti arkaluontoisissa aiheissa. (Lassila-Merisalo 25.4.2022.)

Leikkaajan merkitys on opinnäytetyöni minidokumenttien tuotantoprosesseissa auennut minulle aivan uudella tavalla, ja tämä korostui jälleen tämän viikon editointipäivänä. Olen tottunut editoimaan itse erityisesti verkkosivuilla julkaistavat uutisvideot sekä -reportaasit, joita aika ajoin hyödynnetään myös lineaariskanavan eri uutis- ja ajankohtaisohjelmissä. Dokumenttaarisessa sisällössä on mielestäni editoinnin näkökulmasta erilaiset laatuvaatimukset, joten ammattitaitoinen leikkaaja on suorastaan välttämättömyys.

Dokumenttien tekijöillä ja ohjaajilla on erilaisia näkemyksiä siitä, pitäisikö leikkausvaihe suorittaa yksin vai leikkaajan kanssa. Joidenkin mielestä se on yksin helpompaa, sillä omien ajatusten siirtäminen leikkaajan päähän saattaa olla hankalaa tai mahdotontakin. Toiset korostavat leikkaajan roolia toisena silmäparina ja yleisen tason tuojana. (Aaltonen 2006, 145.) Materiaalille sokeutuu helposti itse, jolloin mielestäni yhteistyö leikkaajan kanssa on korvaamatonta.

Leikkauskäsikirjoituksen tekeminen oli myös sähköautoaiheessa tärkeä ja välttämätön osa työprosessia. Ajankäytöllisesti työpäivä käsikirjoituksen tekemiseen muutaman minuutin sisällössä saattaa kuulostaa turhan paljolta, mutta ainakaan itselleni toimivilla metodeilla tuosta ei ole varaa kovin paljon karsia ilman tarpeettoman kiireen tunnun aiheutumista.

”Käsikirjoituksen lukija joutuu täten ´teeskentelemään kuulevansa ja näkevänsä tekstin´, yhdistelemään erilaisia merkkejä päässään hahmottaakseen käsikirjoituksen lopullisen muodon.” (Hyytiä 2004, 87.)

Käsikirjoituksen tekeminen ja siihen panostaminen ennen leikkaamoon menemistä on mielestäni oleellista ennen kaikkea sen vuoksi, että kokonaisuus valmistuu nimenomaan audiovisuaalisuus edellä. Käsikirjoitusta tehdessä ei pelkästään muodostu ajatusta siitä, mitä sisällöllä halutaan sanoa, vaan myös siitä, miten se halutaan sanoa.

3.7 Seurantaviikko 7: 13–17.11

Maanantai 13.11

Kolmannen minidokumentin suunnittelu eteni aikataulujen sopimisella haastateltavan kanssa sekä lyhyellä taustahaastattelulla. Henkilökuva tehdään sosiaalisen median vaikuttajasta, joka on tatuoinut ihonsa täysin kaulasta alaspäin. Sovimme tekevämme haastattelun ja kuvaukset torstaina alkuillasta haastateltavan kotona. Suunnittelin minidokumentin sisältöä siitä näkökulmasta, että miten aihe saataisiin laajennettua myös yhteiskunnallisempaan kontekstiin, kuten ohjelman luonteelle on ominaista. Mieleeni tuli ainakin seuraavat aiheeseen kytkeytyvät yhteiskunnalliset teemat:

- Sukupolvierot itsensä ilmaisussa
- Tabut suomalaisessa yhteiskunnassa
- Miesten epävarmuus

Kyseisessä aiheessa visuaalisuus on selkeästi enemmän keskiössä kuin muissa tekemissäni minidokumenteissa. Tämän vuoksi koetin järjestää haastattelun ajankohdan siten, että saisin keikalle saman kuvaajan kuin ruokalähettiaiheessa. Löysimme onneksi kaikille osapuolille sopivan ajankohdan, mikä helpottaa tuotantoprosessia merkittävästi.

Tiistai 14.11

Edellisellä viikolla kesken jäänyt ”Sähköautoilun vallankumous” -minidokumentti oli enää kuvitusta ja grafiikoiden lisäämistä sekä muita viimeisiä hiomisia vailla valmis. Edellisenä tiistaina tiivistimme

sisältöä puolella minuutilla noin viiden minuutin mittaiseksi, mutta erityisesti dronekuvitusten ja useiden grafiikoiden vuoksi minidokumenttia pidennettiin uudestaan puolella minuutilla. Yhteinen mielipide - tuottaja mukaan lukien - oli kuitenkin, että sisältö kantaa hyvin koko pituutensa.

Saimme kokonaisuuden muutaman tunnin kuluttua, varhain iltapäivällä jo valmiiksi, mutta päätimme vielä selkeyden vuoksi tarkentaa paria grafiikoissa esiintynyttä lukua. Käytännössä tämä tarkoitti uusien grafiikoiden tilaamista graafikolta, mikä ajallisesti viivästytti editoinnin valmistumista lähes parilla tunnilla. Lopuksi lisäsimme nimigrafiikat ja leikkaaja teki vielä viimeiset värimuokkaukset sisältöön. Yhteistyö leikkaajan kanssa sujui jälleen mainiosti – oikeastaan omaa panostani päivän aikana tarvittiin hyvin vähän, niin samalla aaltopituudella olimme leikkaajan kanssa lopputuloksen vision suhteen.

Lisäksi päivän työtehtäviin kuului yhteistyö verkkotoimittajan kanssa uutissivuston ja sosiaalisen median nostosisältöjä varten sekä jaksokohtaisen lähetyspuffin tekeminen MTV:n markkinointikanaviin.

Keskiviikko 15.11

Toinen lähetyspäivä oli rakenteeltaan hyvin samanlainen kuin ensimmäinenkin muutama viikko sitten. Tällä kertaa ohjelmassa ei kuitenkaan ollut iltapäivällä jakson puffaamista MTV Uutiset Livessä, ja Kymmenen uutisten sijaan tein jutun minidokumentin aiheesta seuraavan aamun Huomenta Suomen uutisiin. Aloitin tv-jutun käsikirjoituksen tekemisen iltapäivällä, ja käytin siihen yhteensä muutaman tunnin. Hoidin samalla myös muita päivän juoksevia tehtäviä, mikä hiukan hidasti käsikirjoituksen syntymistä. Näitä tehtäviä olivat muun muassa lähetysten eri siirtymäkuvitusten ja tiiserien tekeminen leikkaamossa yhteistyössä leikkaajan kanssa.

Lähetyspäivinä tv-jutun viimeistely on mahdollista usein vasta illalla sen jälkeen, kun juontajan studiossa tekemä haastattelu esimerkiksi asiantuntijan tai jonkin organisaation edustajan kanssa on nauhoitettu. Tämä johtuu siitä, että tavallisesti asiantuntijan kommentit luovat pohjan tv-jutun yleiselle tasolle, joka puolestaan on lähes välttämätön journalistisesta näkökulmasta tv-uutisia tehdessä. Käsikirjoittamisen kannalta se hankaloittaa tehtävää siten, että käytännössä käsikirjoitukseen täytyy jättää muutamia aukkoja, jotka on mahdollista täyttää vasta asiantuntijan kommenttien jälkeen. Hyvin oleellista käsikirjoitusta tehdessä onkin se, että on tiedossa, minkälaista näkökulmaa jutun yleiseen tasoon haetaan. Tämän vuoksi kävin jälleen etukäteen läpi juontajan ja tuottajan kanssa, minkälaisia kysymyksiä teknologiateollisuuden asiantuntijalle sähköautoaiheesta esittäään. Pystyin juontajan suunnitteleminen kysymyksien perusteella päättelemään sen, mihin asiaan ainakin saan tv-jutussani asiantuntijan kommentin.

Teimme alkuillasta leikkaajan kanssa tv-jutun niin valmiiksi kuin mahdollista. Kuuntelin ohjaamossa asiantuntijan haastattelun, ja merkitsin samalla ylös itselleni potentiaalisia satasia täyttämään jutussa olevat aukot. Parhaat sataset olivat jonkin verran pidempiä kuin olin budjetoanut, joten jouduimme lyhentämään minidokumentin haastateltavan satasia. Asiantuntija vastasi kuitenkin juuri niihin kysymyksiin kuin toivoin, joten jutun viimeistely meni pitkälti suunnitelman mukaan.

Torstai 16.11

Valmistauduin kolmannen minidokumentin haastatteluun tutustumalla perusteellisesti haastateltavan sosiaalisen median sisältöihin. Lisäksi hain tietoa tatuoinneista ja niiden yleisyydestä Suomessa. Käytin aikaa tiedonhakuun ja aiheeseen sekä henkilöön perehtymiseen jopa useita tunteja ennen kuin aloin kirjoittamaan kysymyksiä ylös. Kysymyksien osalta päätin toimia perinteisemmällä tavalla kuin kahden aiemman minidokumentin haastatteluissa. Listasin vähemmän kysymyksiä, mutta suunnittelin tarkemmin kysymyspatteriston rungon sekä kysymyksien muotoilut. Toimin näin siksi, että kyseinen haastattelu tapahtuu enemmän haastattelunomaisesti kuin aiemmat. Koska haastattelu ei tapahdu esimerkiksi muun toiminnan ohella, vaan keskiössä on haastateltavan vastaukset, täytyy kysymyksien mielestäni olla selkeämpiä ja hyvin perusteltuja.

Tein myös lavean ja pääpiirteittäisen kuvauskäsikirjoituksen, jonka kävimme yhdessä kuvaajan kanssa ennen kuvaukseen lähtöä. Suunnitelmaan kuului muun muassa kuvata haastateltavaa ulkona sekä kotirapussa, minkä avulla saa lopputulokseen muitakin miljöitä kuin yhden olohuoneen. Varsinaiseen haastattelutilanteeseen halusimme kuvaajan kameran lisäksi GoPron luomaan variaatiota visuaalisuuteen. Tatuointien yksityiskohtaiseen kuvaamiseen koetimme luoda mahdollisimman hyvät ”studio-olosuhteet” muun muassa ylimääräisellä valotuksella.

Kuvaukset sekä haastattelu sujui hämmästyttävän hyvin ja suunnitelman mukaisesti. Uskon, että hyvä suunnittelu ja tarkka visio tavoitteista mahdollisti onnistumisen. Lisäksi tärkeää oli myös kuvaajan omistautuminen sille, että kuvattavasta aiheesta saadaan kaikki mahdollinen visuaalinen potentiaali irti. Laadukkaan lopputuloksen todellinen avain oli kuitenkin haastateltavan yhteistyö, avoimuus ja sanavalmius. Välillä kaikki palaset loksahtelevat omalla painollaan kohdilleen, ja tässä tapauksessa tekeminen tuntui juuri siltä: Vaivattomalta ja helpolta.

Perjantai 17.11

Kävin läpi materiaalia erityisesti haastattelun osalta. Kohtasin samanlaisen positiivisen ongelman kuin ruokalähettikuvauksien materiaalienkin kohdalla: Käyttökelpoisia teemoja ja satasia mahtui haastatteluun niin sanotusti liikaakin – siitäkin huolimatta, että haastattelu kesti vain noin puolisen tuntia. Tietoinen ratkaisu oli tehdä haastattelusta suhteellisen laaja, mutta sisällöllisesti sain siitä

enemmän irti kuin olin alun perin ajatellut. Kävin haastattelun kertaalleen läpi jäsenelläkseni sisällön kiinnostavimpia kulmia. Toisella läpikäynnillä aloin tuttuun tapaan litteroimaan potentiaalisia kohtia aikakoodein, minkä pohjalta käsikirjoitusta on helpompi alkaa muodostamaan. Lisäksi katsoin kuvituksia läpi sillä ajatuksella, että miten minidokumentin alusta saisi visuaalisesti heti mahdollisimman koukuttavan.

Viikkoanalyysi 7

Viikon työtehtävissäni näkyi mielestäni selvästi jo näiden viikkojen aikana keräämäni rutiini. Erityisesti haastatteluun valmistautuessa havaitsin kykeneväni ajattelemaan haastattelutilanteen kokonaisuutena myös kuvauksien näkökulmasta. Mielestäni onnistuin etukäteen tunnistamaan sen, mistä elementeistä saa rakennettua toimivan minidokumentin yhdellä kuvauskerralla. Haastattelutilanteen suunnittelu visuaalisesta näkökulmasta ei ollut minulle kovin luontaista vielä ennen tämän syksyn projektia minidokumenttien parissa. Voisi siis ajatella, että kehitystä on tapahtunut toimittajana, mutta ennen kaikkea käsikirjoittajana ja ohjaajana.

Ennakkotutkimuksen ja suunnittelun merkitys korostuu myös kuvaussuunnitelmaa tehdessä. Tavoiteltavaa olisi, ettei haastattelussa tulisi ilmi sellaisia asioita, joihin toimittaja ja kuvaaja eivät olisi pystyneet kuvallisesti varautumaan. Erityisen tärkeää tämä on ajankohtaisreportaaseissa ja halpatuotannoissa, joissa niin sanottuun ylimääräiseen työhön kuvauksien osalta ei usein juurikaan ole. (Saksala 2008, 87.)

Visuaalisuuden suunnittelun helpottamiseksi isommissa tuotannoissa on olemassa erilaisia käsikirjoitusten vaiheita jo ennen kuvauksien aloittamista. Esimerkiksi elokuvaohjaaja Johanna Vuoksenmaa tekee tietoisesti useamman käsikirjoituksen, ja vasta neljänestä eli viimeisestä versiosta välittyy myös kuvauksissa tavoiteltavat emootiot. Sitä ennen käsikirjoituksissa keskitytään enemmän tai vähemmän vain itse tarinan etenemisen suunnitteluun. (Hyttiä 2004, 144.)

Myös käsikirjoituksen tekeminen eri prosessin vaiheissa luonnistui tällä viikolla jo paremmin niin minidokumentissa (liite 2) kuin tv-jutussakin. Tärkein oivallus on ollut se, että aiheen riittävä rajaaminen heti prosessin alkuvaiheessa helpottaa tekemistä huomattavasti. Työstettävälle sisällölle kannattaa myös määritellä työotsikko tai vähintään jokin avoinna oleva kysymys mahdollisimman aikaisin, ja se on syytä pitää mielessä koko prosessin ajan. Erityisesti alle kahden minuutin pituisissa tv-jutuissa sivuraiteille ei ole varaa eksyä.

Kuten muissakin journalistisissa jutuissa, rakenne antaa pohjan onnistuneelle kokonaisuudelle. Tiedot täytyy jaksottaa lukijalle paitsi selkeästi myös kiinnostavasti – uutisessa lähes poikkeuksetta uutisarvoltaan tärkein asia tulisi kertoa heti ensimmäisenä (Jaakkola 2013, 100). Tämä on myös yleinen, joskin kirjoittamaton ohjeistus MTV Uutisilla tv-uutisten inserttien tekemiseen.

Haastattelutilanteessa turvauduin moneen otteeseen muistiinpanoihini. Kysymyksien katsominen muistilapusta on yleinen toimittajan toimintatapa, mutta kaikissa tilanteissa ei se välttämättä ole suotavaa. Henkilöhaastattelua tehdessä kannattaisi mielestäni lähtökohtaisesti pyrkiä siihen, että on täysin läsnä haastattelutilanteessa ilman lunttilappuihin vilkuilua. Herkistä ja haastateltavan henkilökohtaisista asioista puhuttaessa muistiinpanojen läsnäolo voi joissakin tilanteissa saada epämukavan olon haastateltavalle. Tästä haastattelusta jäi kuitenkin tunne, ettei muistiinpanojen käyttäminen vaikuttanut haastattelun kulkuun ainakaan negatiivisella tavalla.

Haastattelussa kenties oleellisin asia on taustatyön tuoma varmuus. Oma epävarmuus heijastuu helposti myös haastateltavaan. Kaikkea ei kuitenkaan tarvitse tietää – tärkeintä on aiheen kokonaiskuvan ymmärtäminen. Kysymysrunko apuna tilanteessa ei ole häpeä, mutta katsekontakti ei saisi liian pitkäksi aikaa irrota haastateltavasta. (Satimus & Siniauer 2021.)

Olen tyytyväinen tatuointiaiheeseen, sillä siinä täyttyy monella tavalla aiemmissä viikkoraportteistani aiheelle asettamani tavoitteet. Henkilökuvassa oleva sosiaalisen median vaikuttaja edustaa monia nykyajan arvoja ja normeja, joista hän haluaa avoimesti ja rohkeasti puhua. Tatuoinnit symboloivat yhteiskunnallisempaa ilmiötä siitä, miten itsensä ilmaisu on muuttunut viime vuosikymmenien aikana.

Dokumenttielokuvien aiheet valikoituvat usein ohjaajien omien havaintojen pohjalta syntyneen ideoinnin kautta. Karkeasti ideat voidaan jakaa induktiivisiin ja deduktiivisiin. Induktiivisessa strategiassa tekijä lähtee liikkeelle yksittäisestä tapauksesta ja etsii sen jälkeen aiheen ympärille laajemmän teeman, kun taas deduktiivisessa strategiassa laajasta aiheesta tai ilmiöstä etsitään yksityisempi taso. (Aaltonen 2006, 113.)

Luotto omiin juttuideoihini on parantunut minidokumenttien tuotantoprosessin myötä. On samalla kuitenkin tärkeää muistaa, että hyvät ja valmiiltakin vaikuttavat juttuideat vaativat perusteellista ja järjestelmällistä suunnittelua. Hyvä suunnittelu vapauttaa tekoprosessin aikana resursseja myös taiteellisuuden lisäämiseen ja laadun parantamiseen, kun sisällöllisesti visio on selkeä ja vankka (Aaltonen 2006, 109).

3.8 Seurantaviikko 8: 18–22.11

Lauantai 18.11 & sunnuntai 19.11

Jatkoin materiaalin läpikäymistä ja litteroin siitä loputkin kohdat. Kirjoitin ylös myös haastateltavasta ja käsiteltävästä aiheesta oleellisia faktoja, jotka pyrkisin upottamaan esimerkiksi grafiikka-tekstien avulla käsikirjoitukseen. Sunnuntaina aloin hahmottelemaan leikkauskäsikirjoitusta sekä minidokumentin nimeä. Koetin jäsenellä kokonaisuutta tärkeimpien teemojen kautta, mikä aiheutti pieniä hankaluuksia, sillä mielestäni kiinnostavia näkökulmia oli yllättävän paljon.

Etsin samalla myös jo sopivaa musiikkia minidokumenttiin. Tuotantoprosessien aikana olen oppinut, ettei musiikin etsimisen kanssa kannata hötkyillä. Musiikki on yhtä lailla tärkeä osa audiovisuaalisen kokonaisuuden toteutumista kuin mikä tahansa muukin elementti. Musiikin etsiminen ja valitseminen on siis työvaihe, johon kannattaa suosiolla budjetoida riittävästi aikaa. Huonosti ja huolimattomasti valikoitu musiikki voi vesittää pahimmassa tapauksessa kokonaan sen tunnelman, johon sisällössä pyritään.

Maanantai 20.11

Päivän agendana oli tehdä valmiiksi leikkauskäsikirjoitus. Viikonloppuna tekemäni sisällön prosessointi ja jäsentely oli tehnyt tehtävänsä, sillä käsikirjoituksen kasaaminen tuntui selkeältä ja suorastaan helpolta. Haastateltavan sujuvat vastaukset ja nopea puherytmi mahdollistivat sisältöjen hyödyntämisen tehokkaasti. Käsikirjoituksesta tulikin huomattavasti pidempi kuin aiemmista, mutta arvioni mukaan minidokumentin pituus olisi silti vain noin kuusi minuuttia – siis juuri sopiva. Tällä kertaa minidokumentin tunnetaso oli helposti tunnistettavissa jo leikkauskäsikirjoituksesta. Pyrin rakentamaan käsikirjoituksen niin, että pystyisin toteuttamaan tuottajan taannoin antamaa vinkkiä: Sydän → aivot → sydän. Mielestäni onnistuin tässä erittäin hyvin. Jätin muutamien yksityiskohtien hiomisen vielä seuraavalle päivälle, sillä halusin käydä tuottajan ja juontajan kanssa vielä läpi, mikä tarkemmin ottaen on minidokumentista ammennettava yhteiskunnallinen taso ohjelman kyseisessä lähetyksessä.

Tiistai 21.11

Editointipäivän aluksi hyväksyin leikkauskäsikirjoituksen tuottajalla. Hänen mielestään sisällössä oli useampikin potentiaalinen kulma aiheen laajentamiseksi yleisemmälle tasolle. Koska kyseinen aihe on suunniteltu vasta seuraavan viikon jaksoon, päätimme jättää vielä tämän kysymyksen mietintämyssyihimme. Viimeistelin minidokumentin leikkauskäsikirjoituksen lisäämällä siihen suuntaa antavan kuvitussuunnitelman. Ennen leikkaamisen aloittamista keräsin myös kuvitukseen tarvitta-

vat lisämateriaalit. Käytännössä tämä tarkoitti näytöntallentamista haastateltavan sosiaalisen median profiilista ja julkaisuista, jotta kyseistä sisältöä pääsee käyttämään videomuotoisena minidokumentin kuvittamisessa. Lisäksi siirsin leikkaajan käytettäväksi haastateltavalta pyytämiäni arkistomateriaaleja muun muassa tatuointiprosessin etenemisestä.

Saimme aloitettua editoinnin iltapäivällä. Leikkaaja oli eri kuin viime kerroilla, mutta muista työtehtävistä hän oli minulle jo entuudestaan tuttu, ja tiesin työtapojemme kohtaavan keskenään. Pääsimmekin nopeasti samalle taajuudelle siitä, minkälaista lopputulosta tavoittelemme ja miten siihen päästään. Konkreettinen toimintatapa editointiprosessin alussa oli sama kuin aiemmissakin minidokumenteissa. Keräsimme käsikirjoituksesta aikajanelle sataset järjestyksessä ja editoimme ääniraidat mahdollisimman lopulliseen muotoonsa jo tässä vaiheessa. Tämän jälkeen aloimme kuvittamaan minidokumentin alkua. Pääsimme muutaman tunnin aikana raakakuvittamisessa lähes loppuun saakka, mutta jätimme vielä tekstigrafiikoiden ja musiikkien lisäämisen sekä kuvituksien hioamisen lopullisille paikoilleen seuraavan viikon tiistaihin.

Keskiviikko 22.11

Päätimme tuottajan kanssa, että tatuointiaiheesta on syytä tehdä vähintään kaksi eri verkkojuttua, joten aloitin pidemmän jutun tekemisen jo seuraavan viikon lähetyspäivää silmällä pitäen. Lähestyin jutun rakentamista siten, että lopputulos paitsi olisi toimiva sellaisenaan myös houkuttelisi katsomaan kyseisen minidokumentin. Pidin myös tähtäimessä, että kaksi verkkojuttua täydentäisivät toisiaan ennemmin kuin söisivät toisiltaan lukijoita. Sen vuoksi suunnittelin juttujen työotsikot, sisällöt, rakenteet ja julkaisuajankohdat jo ennen jutun kirjoittamisen aloittamista.

Lisäksi autoin päivän lähetystiimiä tekemällä puffijutun MTV Uutisten verkkosivuille yhdestä jaksossa käsiteltävistä aiheista. Asian ytimessä -ohjelman aiheista verkkoon räätälöidyt sisällöt ovat usein viikon luetuimpien juttujen joukossa, joten niissä tiedetään olevan potentiaalia myös kasvatamaan itse ohjelman suosiota. Tämän vuoksi verkkosisältöjen tekijän kannattaa olla ohjelman tiimiin kuuluva toimittaja, joka tuntee sisällöt sekä ohjelman brändin.

Viikkoanalyysi 8

Opinnäytetyöprosessini aikana olen useaan otteeseen huomannut, kuinka tärkeää on tutustua haastateltavaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, eikä pelkästään jutun rakentamiseen tarvittavien palasten kautta. Toimittajan pitää olla aidosti kiinnostunut haastateltavasta sen sijaan, että haluaisi vain vastauksia kysymyksiinsä. Henkilöhaastattelua tehdessä on unohdettava mahdollisuuksien mukaan roolit ja muotit, vaikka toimittajana se saattaakin tuntua vaikealta. Rajaus on välttämätöntä mitä tahansa juttua tehdessä, mutta mielestäni ilman riittävää haastateltavan tai aiheen tuntemista on myöskään vaikea tehdä päätöksiä rajaamisen suhteen riittävin perustein.

Tv-juontaja ja -toimittaja Maria Veitola kertoo olevansa aina haastateltavan puolella ja kertovansa tämän myös haastateltavalleen saavuttaakseen luottamuksen (Lintula & Valkama 2009, 197). Uskoisin tämän jäävän ajatuksen tasolle monen toimittajan kohdalla, eivätkä kaikki toimittajat välttämättä edes pyri tähän. Mielestäni kyseinen toimintatapa on kuitenkin kaiken lähtökohta ja perusta erityisesti ihmislähtöisissä aiheissa.

Tällaisia niin sanottuja pehmeitä uutisia, eli julkaisukriteereinään inhimillisyyttä korostavia juttuja kutsutaan usein myös nimellä ”human interest”. Näitä yhdistää erityisesti näkökulmat ja esitystyylit, joilla pyritään vetoamaan ihmisten tunteisiin käsittelemällä muun muassa ihmiskohtaloita. (Kuutti 2012, 52.) Kolmannessa minidokumentissa ”Viimein oma itseni” (liite 3) kyse on nimenomaan tällaisesta journalismin tyylilajista.

Ihmiset ovat loputtoman uteliaita muista ihmisistä ja heidän tavoistaan elää. Formaattina tv-dokumentti mahdollistaa kerronnan rakentamisen erityisen hyvin ihmisen tarinan varaan. (Saksala 2008, 117.) Henkilö ja henkilön tarina on mielestäni dokumentaarisisessä sisällössä automaattisesti kytköksissä yleisempään tasoon. Dokumenttien hienous on se, että ihmiset voivat kokea aiheen yleisen tason eri tavoilla. Hyvin tehty dokumentti saa katsojan ajattelemaan, mitä sillä halutaan kertoa ja mihin yhteiskunnalliseen ilmiöön tai suuntaukseen se mahdollisesti ottaa kantaa.

Jaakkola toteaa (2013, 213), että henkilöhaastattelu on oiva tapa käsitellä kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä laajemmin. Hänen mukaansa henkilöjutun ja henkilövetoisen jutun ero on se, että henkilövetoisella jutulla on suurempi tavoite kertoa nimenomaan tietystä ilmiöstä, kun taas henkilöjuttu ennemminkin vain sivuaa laajempaa kontekstia (2013, 214).

Toimittajalla tai dokumentin tekijällä saattaa helposti syntyä henkilökohtainen side haastateltavaan henkilöön. Jotkut dokumenttien tekijät puhuvat jopa rakkaudesta kuvattavaa henkilöä kohtaan. Useiden tekijöiden mielestä vähintäänkin vahva samaistuminen kuvattavaan henkilöön on väistämätöntä teoksissa, joissa tekijän on tunnettava hänet läpikotaisesti. Toisinaan samaistuminen jopa määrittää sen, kuka dokumentin päähenkilöksi valikoituu. (Aaltonen 2006, 195-196.)

Mielestäni samaistuminen on monella tapaa jopa välttämättömyys hyvän lopputuloksen saamiseksi, mutta erityisesti journalistisessa kontekstissa ei saa liikaa kiintyä haastateltavaan. Tietynlaisen etäisyyden pitäminen haastateltavaan on oleellista ennen kaikkea kriittisyyden säilyttämiseksi ja oman ”sokeutensa” välttämiseksi.

Aaltonen nostaa esille, että joidenkin teoreetikoiden mukaan dokumenttielokuvaa tehdessä eettisyys ei aina toteudu parhaalla mahdollisella tavalla. Koska dokumentti voidaan nähdä taiteen muotona yhtä lailla kuin journalismina tai ajankohtaisohjelmana, saattaa tekijöillä moraalilla mukailta enemmän taiteen periaatteita kuin journalismin. Tällöin muun muassa tekijän suhde totuuteen

saattaa vaihtua, vaikka dokumenteilta luovuudesta huolimatta odotetaan ja edellytetään totuudessa pysymistä. Aaltosen mukaan kuitenkin dokumentin tekijät lähes poikkeuksetta ovat hyvin tietoisia eettisyyden merkityksestä ja liiallisen taiteellisuuden vaaroista. (Aaltonen 2006, 191.)

4 Pohdinta

Pari kuukautta sitten kirjoittamassani nykyisen työtilanteen kuvauksessani huomaan olleeni jäljillä monissa minidokumentin tekoprosessia koskevissa pohdinnoissani. Arvioin muun muassa minidokumentin tekemisen poikkeavan tavanomaisesta journalistisesta prosessista erityisesti käsikirjoittamisen kannalta, joka osoittautuikin yhdeksi keskeisimmäksi eroksi prosessien välillä. Dokumentaristi Jouko Aaltosen mukaan käsikirjoittaminen ainakin jossakin muodossa on välttämätön osa dokumentin tuotantoprosessia (Aaltonen 2019, 197).

Muillakin osin koen tunnistaneeni ennen seurannan aloittamista jo hyvin minidokumentin tekoprosessin eri vaiheissa tarvittavia taitoja ja käytänteitä. Halusin alun perin tehdä minidokumentteja omasta mielenkiinnostani kyseistä sisällön muotoa kohtaan, mutta Asian ytimessä -ohjelma julkaisualustana osoitti, että niille on myös kysyntää monenlaisen kohdeyleisön keskuudessa. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tehtyäni olen yhä vakuuttuneempi siitä, että minidokumenteilla formaattina on vielä paljon käyttämätöntä potentiaalia paitsi mediakentässä ylipäättään myös MTV:n sisällöissä.

Dokumentti mahdollistaa enemmän voimakasta luovaa tulkintaa ja valikoivaa panosta kuin perinteinen journalistinen juttu. Dokumentti lajityyppinä mahdollistaa myös kannanottamisen yhteiskunnallisiin ongelmiin. (Kuutti 2012, 30.)

Muutaman vuoden aikana MTV:llä olen jo oppinut paljon erilaisista toimituksellisista prosesseista ja ammatillisista vaatimuksista niiden parissa. Tähän prosessiin lähtiessäni uskoin saavani oppeja dokumentaarisen sisällön tuottamiseen, mutta näkemykseni avartuivatkin paljon laaja-alaisemmin koko journalismin ja median suhteen. Uskon, että opinnäytetyön yhteydessä tarkastelemallani ja hyödyntämälläni tietoperustalla oli vahva rooli journalistisessä sivistämisessäni. Olen saanut teoriapohjasta moniin yksinkertaisilta tuntuviin journalistisiin visioihini ja toimintatapoihini vahvistusta, mikä niin tietoisesti kuin tiedostamatta on lisännyt ammatillista ymmärrystäni. Tietoperustan avulla olen pystynyt aiempaa paremmin sanallistamaan ja perustelemaan omaa toimintaani, mikä puolestaan on lisännyt itseluottamusta huomattavasti.

Kuten asetin tämän opinnäytetyön johdannossa tavoitteekseni, opin erityisesti audiovisuaalisen sisällön suunnittelusta ja toteuttamisesta. Audiovisuaalisuus on ollut vahva osa työnkuvaani jo vuosien ajan, mutta asiaohjelman kontekstissa kolmen minidokumentin tekeminen ja reflektointi oli silmiä avaavaa. Erinäisten elementtien hyödyntäminen tehokeinoina ovat toivottavasti tulleet osaksi työtäni jäädäkseen. Muun muassa kuvasuunnitelman tekeminen ennen haastattelutilannetta ja leikkauskäsikirjoituksen tekeminen ennen editointia ovat työvaiheita, jotka pyrin jatkossa sisällyttämään kaikkiin prosesseihini. Tämän myötä myös tavoitteeni tulevaisuuden työnkuvani suhteen on kirkastunut. Haluan ennen kaikkea työskentelyltäni sitä, että huolellinen suunnittelu ja ideointi on

mahdollista ja jopa suotavaa. Opinnäytetyöprosessin aikana havaitsin moneen otteeseen, että keskittyminen yhteen laajempaan kokonaisuuteen kerrallaan on itselleni tehokkaampi toimintatapa kuin monen pienen työtehtävän hoitaminen yhtä aikaa. Olen kuitenkin tietoinen siitä, että nykypäivänä tämänkaltainen pidempi projektiluontoisuus on yhä harvemmin resurssien ja kustannustehokkuuden kannalta realistista.

Dokumentaarisen journalismin tuottamisessa edellytetään tekijältä toimittajan taitoja, mutta yksinään se ei riitä kannattelemaan laadukkaaseen lopputulokseen. Prosessin jokaisessa vaiheessa tarvitaan myös ohjaajan ja käsikirjoittajan rooleja, joiden täytyy tulla toimeen keskenään sekä toimittajan roolin kanssa. Realistinen lopputulos on pystyttävä visualisoimaan omassa päässä jo ennen kuvauksia tai leikkausta ainakin jollain tasolla, eikä se mielestäni ole mahdollista ilman kokonaisuuden ohjaamista ja käsikirjoittamista. Ohjaamisen taito korostuu päätöksenteossa kuvaustilanteessa sekä leikkaamossa – käsikirjoittaminen puolestaan mahdollistaa perustellun päätöksen ylipäättään.

Uusien ulottuvuuksien saaminen audiovisuaalisen journalismin tekemiseen on ollut kiehtovaa ja innostavaa. Aaltonen (2019, 144) korostaa, että dokumentaarisessa sisällössä kaikkea kerrottavaa asiaa ei tarvitse vääntää rautalangasta, vaan katsojan ymmärrykseen kannattaa luottaa. Kohtauksissa usein aukko tai tauko saattaa olla tehokkaampikin keino kuin ilmiselvien asioiden sanominen. Kohtaus tapahtuukin usein ennemminkin rivien välissä kuin itse puheessa.

Käsikirjoittaminen on dokumenttielokuvien tekijöiden keskuudessa jokseenkin kiistanalainen työvaihe. Seurantajakson aikana oppimani perusteella käsikirjoitus on kuitenkin koko sisällön selkäranka, sillä ilman käsikirjoitusta dokumentti on enemmän tai vähemmän pelkkää taidetta. Oma lähtökohtani minidokumenttien tekemiseen oli tehdä journalismia dokumentaarisella otteella, joka vapauttaa mahdollisuuksia taiteellisiin vapauksiin, mutta ei missään tilanteessa tinkimällä journalistisesta selkärangasta. Itse näenkin käsikirjoittamisen jonkinlaisena journalistisen laadun varmistajana, mutta laadukas dokumentti voi epäilemättä syntyä ilman sitä. Kokonaisuudessaan kysymys käsikirjoittamisen tyyleistä on ammentanut minulle rutkasti uusia näkemyksiä journalististen metodien työkalupakkiini.

Opinnäytetyöprosessini seurantajakson aikana olen oppinut luottamaan omiin ideoihini ja samalla ottamaan vastuuta niistä. Erityisesti ensimmäisestä, ruokalähetin työstä kertovasta minidokumentista voin sanoa olevani ylpeä. Ideoin ja suunnittelin minidokumentin alusta loppuun saakka itse, enkä missään vaiheessa epäröinyt valitsemaani toiminta- ja lähestymistapaa. Tuottajan ja kollegoideni apu ideoinnissa oli tietysti merkityksellistä, mutta jälkikäteen ajateltuna minidokumentista tuli juuri sellainen kuin itse sen olin alun perin suunnitellutkin. Uskalsin suunnitella ja toteuttaa sisällön oman muottini mukaisesti, enkä jumittunut vanhoihin kaavoihin.

Hyvä journalismi -teoksen kirjoittanut Maarit Jaakkola tuo esille, ettei luovassa työssä pakottamalla pääse pitkälle. Yksi hyvä idea saattaa vaatia ensin kymmeniä huonoja ideoita. Jaakkola kehottaa myös toimittajaa luottamaan vaistoonsa. (Jaakkola 2013, 74.)

Yksittäisen jutun konkreettista vaikutusta on lähes mahdotonta arvioida, mutta ainakin itse koen, että Ei vapaapäiviä -minidokumentti on syksyn aikana ollut mukana herättämässä voimistunutta yhteiskunnallista keskustelua alustatalouden epäkohdista. Mielestäni tämä on osoitus siitä, että tuotos on onnistunut puhuttelemaan katsojaa niin yksityisellä kuin yleiselläkin tasolla. Tällainen useamman tason ja ulottuvuuden löytäminen käsiteltävästä aiheesta sisällön avulla oli prosessin aikana todella palkitsevaa. Kliseisesti ilmaistuna opinnäytetyöprosessi tuntui työltä, jolla on merkitystä.

Yksi tuottajaltani saamistani positiivista palautteista prosessin aikana oli, että onnistuin tekemään haastateltavasta kokonaisen ihmisen. Tämä kehu jäi erityisesti mieleeni, sillä pidän tärkeänä vaalia journalismissa inhimillisyyttä, elämänmakuisuutta ja monimuotoisuutta. Tulevaisuudessa toivoisin, että saisin aiempaa enemmän mahdollisuuksia päästä tekemään niin sanottua human interest -tyylistä journalismia.

Lähteet

Aaltonen, J. 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa – dokumenttielokuva ja sen teko-prosessi. Like Kustannus Oy. Helsinki.

Aaltonen, J. 2019. Käsikirjoittajan työkalut – Audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. SKS Kirjat. Helsinki.

Elfving, S & Pajala, M. 2011. Tele-visiota – mediakulttuurin muuttuvat muodot. Gaudeamus. Helsinki.

Hyytiä, R. 2004. Ennen kuin kamera käy: ideasta kuvauksiin. Taideteollinen korkeakoulu. Salpaus-selän kirjapaino Oy. Hollola.

Jaakkola, M. 2013. Hyvä journalismi – Käytännön opas kirjoittajalle. Kansanvalistusseura. Vantaa.

Julkisen sanan neuvosto. 2014. Journalistin ohjeet. Luettavissa: <https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/> .
Luettu 15.10.2023.

Koljonen, K. 2013. Seuraa johtajaa! Väliportaan päällikkötoimittajien muuttuvat roolit. Tampere Uni-veristy Press. Tampere.

Kuutti, H. 2012. Mediasanasto. MediaDoc Oy. Jyväskylä.

Lassila-Merisalo, M. 25.4.2022. Yksilöiden selviytymiskertomukset ovat arveluttavaa journalismia, kirjoittaa dosentti Maria Lassila-Merisalo. Journalisti. Luettavissa: <https://journalisti.fi/nakokul-mat/2022/04/yksiloiden-selviytymiskertomukset-ovat-arveluttavaa-journalismia-kirjoittaa-dosentti-maria-lassila-merisalo/>. Luettu 12.11.2023.

Lehtinen, J & Haapalainen, M. 20.10.2017. Nopeammin, sirpaleisemmin, sekavammin. Journalisti. Luettavissa: <https://journalisti.fi/artikkelit/2017/10/nopeammin-sirpaleisemmin-sekavammin/>. Luettu 4.11.2023.

Lintula, A & Valkama, M. 2009. Nuoren toimittajan eloonjäämisopas. Gummerrus Kustannus Oy. Jyväskylä.

MTV Uutiset. 2020. Pelikirja. MTV Uutisten työryhmä. Helsinki.

Mäkelä, M. 2013. Äänellä on asiaa: Hannu Karpon tv-reportaasit ja kutsu kertomukseen. Lähikuva – audiovisuaalisen kulttuurin tieteellinen julkaisu, 26(4), ss. 7–26. Luettavissa: <https://doi.org/10.23994/lk.121182>. Luettu 28.10.2023.

Oisalo, N. 2017. ”Jouko Aaltonen: ’Dokumenttielokuva on syvällä yhteiskunnallisissa käytännöissä’”. Lähikuva – audiovisuaalisen kulttuurin tieteellinen julkaisu, 29(4), ss. 80–87. Luettavissa: <https://doi.org/10.23994/lk.60477>. Luettu 28.10.2023.

Saksala, E. 2008. Asiaa ruudussa: tv-dokumentin anatomia. Like Kustannus Oy. Helsinki.

Satimus, L & Siniauer, P. 2021. Tarinankerronnan taika – Opas radiotyön ja podcastingin maailmaan. Haaga-Helia. Luettavissa: <https://julkaisut.haaga-helia.fi/tarinankerronnan-taika-opas-radiotyön-ja-podcastingin-maailmaan/>. Luettu 18.11.2023.

Liitteet

Liitteet: Asian ytimessä -minidokumentit

Liite 1: [Asian ytimessä -minidokumentti: Ei vapaapäiviä](#)

Liite 2: [Asian ytimessä -minidokumentti: Sähköautoilun vallankumous](#)

Liite 3: [Asian ytimessä -minidokumentti: Viimein oma itseni](#)